

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ז/תש"ל של הממשלה
ל' בתשרי תש"ל - 12.10.69

נכחו חברים:

ג. מאיר - יו"ר, א. אבן, י. אלון, י. אלמוגי, מ. בגין, י.
בורג, מ. בנטוב (בסעיף 53), י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ.
דיין, ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ש. שפירא, ז. שרף,
א. ששון.

נעדר חסר:

ז. ארן.

מ. ניר - מ"מ מזכיר הממשלה
צ. אוריאלי - מינהל מקרקעי ישראל (בסעיף 55)
מ. בנבנישתי - עיריית ירושלים (בסעיף 55)
י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
י. לוי - מינהל מקרקעי ישראל (בסעיף 55)
ט. קולק - ראש עיריית ירושלים (בסעיף 55)
ג. רפאל - המנהל הכללי, משרד החוץ
מ. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה (בסעיף 55)

רשמו: ש. יפה
ר. מרון

סדר היום:

53. סקירה מדינית
54. המשך חברותה של ישראל בסוכנות הבינלאומית לחקר הסרטן
55. ערעור על החלטת ועדת חברים העליונה לענין ירושלים בענין
תכנון ופיתוח בשטח בדרום ירושלים
56. מסירת ידיעות שהגיעו לעובד ציבור בתוקף תפקידו - המשך
הדיון

53. סקירה מדיניתשר החוץ א. אבן:

אני בא לסקור את העניינים הבאים: מושב העצרת הכללית; שיחות עם שרי החוץ ועם כמה גושי-מדינות; מצב הנוכחי במהלך השיחות של הארבע והשתיים; הויכוח סביב המו"מ, נוסח רודוס; כמה בעיות שהתעוררו במישור הדו-צדדי עם צרפת ובריטניה ועוד.

שיחות עם האפיפיור, והערה על הכינוס המוסלמי

ותוצאותיו.

בישיבת הממשלה, שנתקיימה לפני צאתי לניו-יורק, סיכמנו את מטרתנו הטקטית כמטרת בלימה, עצירה. שלוש-ארבע פעמים התכנסה העצרת בלי לחדש שום הערכה בענייננו. לנו אין תקווה אחרת מאשר הסבילות הזאת שתימשך. אנו רוצים ליצור מצב, בו הערבים ישתכנעו, שגורמי-חוץ לא יביאו להם שום גאולה.

אפשר כבר עתה לציין, שלפי כל הסימנים, העצרת תעבור גם עתה בלי שום דיון מבצעי בבעיית המזרח-התיכון. הנושא רשום, אבל אין שום תכונה להעלותו לדיון. ההתייחסות האמריקאית לבעיה הצטמצמה, לפי שעה, בויכוח הכללי.

סיבות רבות לכך, מדוע הערבים לא מנצלים יתרוןם המספרי והפרלמנטרי הגדול. בין אלה צריך למנות את המוניטין הירודים של העצרת בכלל. הזדקקתי לנושא זה מראשית נאומי, שמוסד זה מפסיד את תגובתו ומשקלו, ואין הנחה שהחלטת העצרת תחזק את הטענה הערבית, כל עוד אין מאחורי החלטה כזאת הגיבוי של כל המעצמות הגדולות.

אף על פי כן - אפשר ללמוד משהו על מציאותנו המדינית מהטיית-אוזן לשבעים נאומים שהושמעו בעצרת, ועוד יותר - ממגעים עם ששים-שבעים שרי-חוץ.

אם אבוא לסכם את התמונה, הרי יש כאן ירידה תלולה במתח ההתענינות. אפילו כמות ההתייחסות לבעיית המזרח-התיכון מצטמצמת והולכת, שלבים-שלבים; ביוני 1967, המדינות מתכנסות במישורי-אחריות גבוהים ודנים שבועות רק במזרח התיכון. בשנת 1968 - המזרח התיכון הוא הנושא המרכזי בויכוח הכללי. מאז ואילך - התמעטות והצטמצמות, עד שרוב הנציגים פוטרם עצמם בכמה משפטים כלליים, שעיקרם, שהצדדים עצמם, בעזרת יארינג, צריכים להסדיר את הענינים. אבל אין לצפות ממדינות שמחוץ לאזור, שיתנו ערכות ישירה או פעילה.

הפזמון הזה של התייחסות מאוד צנועה לנושא - הושמע קודם-כל על ידי המעצמות הגדולות; בנאום שנמשך כמעט שעה, השמיע נשיא ארה"ב כחמישה משפטים על הצורך לשמור על הפסקת-האש, ולא להסתפק בשום הסדר, שאינו שלום יציב.

ברית-המועצות, גרומיקו, משמיע במשך ארבע דקות דברים על המזרח התיכון, מתוך נאום של חמישים רגע, בלי ההתקפות הנמרצות ביותר, אבל גם בלי שום שינוי של קו: ישראל אחראית להעדר-שלום. הפעם הדגש הוא יותר על אלה העומדים מאחורי ישראל, ושכלי גיבויים לא היתה ישראל מחזיקה מעמד.

במידה שהיה שינוי באווירה ובתוכן, בהגדרות המדיניות של המעצמות העיקריות, הרי דווקא בנאום הצרפתי ערכנו השוואה בין הופעת שומאן ובין הופעת דברה אשתקד. קודם-כל, היו אשתקד כמה דברים שאינם קיימים הפעם. אין ביקורת על ישראל, כפי שהיתה בדברי דברה אשתקד: "צרפת אינה משלימה עם עובדה מוגמרת, עם תוצאות הפעולה החד-צדדיות של שנת 1967. למו"מ ישיר אין אף סיכוי, ולו הקל ביותר. תפקידי יארינג: סיום הכפיה שבידי המנצח על המנוצח. צרפת נכונה להיות בין המעצמות שתערוכנה להסדר כללי."

אלה היו הדברים שנאמרו אשתקד.

אף מלה מאלה אינו מופיע עכשיו, לא ביקורת ולא כפיה. הוא אמר לי, שאינו מאמין שישנו סיכוי למו"מ ישיר, אבל נענה לבקשתי לא לומר זאת, וזאת משום שאלה האומרים זאת - הופכים את הדבר לבלתי-אפשרי. במקום זה, הצטמצם בנקודה אחת בלבד: אין להפריע למאמצי הארבע לקדם הסכם. הוא לא טיפל בשום נושא אחר.

הנאום הבריטי היה חזרה כמעט מילולית על מה שהיה אשתקד. הצד השווה שברוב הנאומים הוא, שהמונח של נסיגה או פינוי, כדבר מרכזי, העומד בפני עצמו - הולך ונעלם. המילה אינה מופיעה בכלל בנאום הצרפתי. בנאום הבריטי - המילה "WITHDRAWAL" מופיעה בלי להגדיר כיצד ולאן, אלא כלולה בתוך החבילה. פירוש הדבר - הסדר זה צריך לפתור הסדר-השלום, שיקבע מה טיב "WITHDRAWAL" זה.

בנאום הצרפתי ישנה הערה, שלא פיענחו משמעותה, שצריך לדאוג למאזן הכוחות. זה ודאי לא היה קיים אשתקד. ישנו ניסוח של כל הדברים שהושמעו על-ידי הלטינים והאפריקאים. תקוע, שעשה ניתוח, לאחר הויכוח הכללי שלשום, מסכם כך: אמריקה הלאטינית: התבטאות מצומצמת ביותר; בראזיל וארגנטינה: מורת-רוח רק מהעדר התקדמות להסדר. השתיים ממשיכות לתמוך בשליחות יארינג. הברזילאי מביע במיוחד דאגה, הפעם לא לירושלים, אלא למקומות הקדושים. בראזיל קובלת על הוצאת השיפוט בנושאים חשובים מידי או"ם והעברתם לידי הארבע, ולמעשה - השתיים.

קולומביה מצטטת אותי, נגד העתקת המאבק של המעצמות לתוך תחומיו של סכסוך אזורי.

היה לי ברור מפגישה עם שרי-החוף הלטיניים במקובץ, שיש להם קו לגבי ירושלים, לא להעיר ולא לעורר ונודמן לי מקרה כזה, שנכנסתי לסוד התכנסותם כאשר יצא משם המשקיף של הוואיטקן והבחנתי איזו אורה שכאילו אמר הוא להם: אל תעוררו ואל תעירו. אף אחד אינו מעורר את בעיית ירושלים. שתיים ממדינות אלה - בראזיל וקולומביה, אומרות שיש להן רושם שאנו מוכנים להסתדר עם הכס הקדוש בענין המקומות הקדושים. על כל פנים, ברור שאין כאן שום הסתה ויתכן שיש איזו הנחייה, שאו"ם אינו המקום בו ייקבעו הענינים האלה.

באפריקה המצב מגוון ומחוספס. ההתייחסויות למזרח-התיכון קצרות יותר השנה. הרבה פחות מדינות הזכירו את הצורך בנסיגה כתנאי מוקדם להסדר, או לחלק ממנו.

ברוח זו, שנסיגת ישראל היא העיקר, דברו הפעם רק טנזניה, גינאה, מאלי בורונדי ובראזוויל. גינאה היא הארסית ביותר ובשנה שעברה היתה העמדה הרבה יותר ארסית. השנה יש שיפור בהתבטאות של אתיופיה, אוגנדה וזמביה.

היתה לי פגישה עם הגוש הפרנקופוני, היחיד המקיים חיים קיבוציים. הנימה הכללית היתה: שחררו אותנו מהממשלה הזאת. מה יכולה דהומי או קמרון לעשות אם אתם עצמכם לא יכולים להסתדר עם יארינג, והמעצמות.

לגבי אסיה הדברים גם כן די כלליים, כאשר שוב ישנה תביעה לנסיגה המושמעת רק על ידי פאקיסטן, ציילון, מלזיה, אפגניסטן. יש שיפור מסויים בהתבטאויות נאפל, בורמה וכמובן - סינגפור. גם להודו יש התבטאות בויכוח, ואספר על שיחה עם שר החוץ שלהם. יש תופעה של אי-העלאת רעיונות חדשים, אי כניסה לפרטים לגבי ההסדר; פחות הסתמכות על מוסדות-או"ם, לטיפול בבעיות, והדגשת המצב הבטחוני החמור. אולם ללא בהלה של מלחמת-עולם.

כאן, ההופעה השקטה והרוגעת של ניכסון, מראשית הויכוח, הטביעה את חותמה. ארה"ב וברית-המועצות לא דברו, כאילו עומדים ערב איזה עימות בינלאומי, והעמידו את הסכסוך במסגרתו האזורית, המוגבלת.

ההתייחסות לשאלת הפליטים הצטמצמה וביחוד התביעה להחזרת הנוטשים, אלה שיצאו מאז שנת 1967. מאידך, הרבה יותר הדגשה על שאלת המקומות הקדושים.

החידושים העיקריים, נוסף על תמיכה כללית בהחלטת מועצת הבטחון, ושליחות יארינג - משאלה כללית כמעט לפעולת המעצמות מעורבת בכמה מקרים בחשש, שההתחרות בין המעצמות תסבך את הבעיה. על כן - מוטב להשאיר זאת לצדדים. כך התבטאו איטליה, קולומביה, מלטה ואחרים.

חש"ל י. גלילי:

היו נאומים שהתייחסו לעניין הארבע?

שר החוץ א. אבן:

כן, רבים אמרו שאם השתיים או הארבע יכולות לקדם מו"מ - מה טוב; אם כי אחרים הזהירו נגד זה. אני נקטתי קו, שעל-ידי-כך, ישנם שני מישורים של מתיחות. ישנה מתיחות בינושית, המורכבת על העצרת ויוצרת מתיחות מוגברת. זה מצא הרבה בכמה נאומים לאטיניים ואחרים.

ההודעה של ישראל, שהיא מוכנה למו"מ ללא תנאי, ובמו"מ אין שום נושא אסור לדיון - נתקבלה כחידוש מזעזע... על כל פנים, הבהרת מצב שנחשפת ביותר. כי הרי נדבקה בנו הטענה, כי ישראל קבעה שרוב הנושאים הם "NON-NEGOTIABLE"; שיש דברים הם "NON-NEGOTIABLE", ואנו מוכנים לנהל מו"מ על מה שישאר, אחרי שהבעיות שאינן נתונות למו"מ ייקבעו באופן חד-צדדי.

היתה כאן תוצאה של הוצאת עו, לדעתי. כנראה שהיתה הצלחה כזאת בכלכול דעת-הקהל בעולם, עד אשר הבהרת עמדתנו לגבי מו"מ ללא תנאי, נחשבה כיתרון...

איני ממליץ על הכנסת עוים כאלו, על-מנת ליהנות מהוצאתן... אבל גם אם הכותרות והטלויזיה העירו שישאל בכל זאת הבהירה, שהמו"מ - שערו פתוחים; אחרי יומיים הגיעה ראש-הממשלה ואמרה אותו דבר. באותו היום נתקבל הרושם, כאילו ישראל דואגת לחדש משהו, ועל כל פנים, לתרום משהו למחשבה בהירה יותר של המצב.

השר י. ספיר:

כל זה כדי להגיע לשלום ולא למשהו אחר.

שר החוץ א. אבן:

כן. איני זוכר הודעה רשמית שלא נאמר שם מו"מ לשם שלום-קבע". ענין המו"מ פתוח, ואין נושא כלשהו "טאבו" כאן, וזה העמיד את הערבים במצב טכסיסי, שלדעתי הוא היה מביא עכשיו את ריאר ואת המצרים לידי התלבטות והתחבטויות, להן היינו עדים עתה. זו תגובה על שינוי טכסיסי מסויים, שחל בדעת-הקהל. זה אינו חידוש כלשהו במדיניות המצרית. כי נואמים רבים, אחר ההופעה המצרית, פנו למצרים ולערבים ואמרו: הואיל ושערי המו"מ פתוחים - מדוע לא תבדקו מה תנאי-השלום של ישראל, מאחר שברור שאין שום ווטו על העלאת נושא כלשהו?

משדי תוך ידידותיים - התביעות המרכזיות הן בתחום הרטורי והטקטי - אם לא נוכל להדגיש יותר את האופי הפתוח של המו"מ. מה לנו ענין בשרטוט מפות, כאשר אין שום הגדרה של מו"מ? עצה נמרצת, שנהיה דבקים בעקרונות של שמירת קווי-הפסקת-האש עד השלום וקביעת גבול השלום בתוך מו"מ.

הביקורת הרבה יותר על דיבורינו מאשר על עמדותינו. לגבי האווירה הכללית, אני חייב לומר, שאם כי האו"ם חי את חייו העצמאיים, כאילו על אי-כודד, הוא בכל זאת חי חיו בארה"ב ובניו-יורק. וכל התהודה שהתעוררה לרגל ביקור ראש-הממשלה, היה לה ערך רב. אגב, מכיר אני את ארה"ב כבר שנים, לרבות ביקורים של ראשי-ממשלות ומדינות שם, אך תגובה זו היתה מיוחדת בעומקה והיקפה. היא חדשה, כמובן, גם לתוך המעמד הזה, כלומר: הכבוד העצום שרכשו הנשיא והציבור (ולא רק יהודים) והיהדות, לישראל באותם ימים, כל זה התרחש לעיני מדינות המיוצגות במישור הגבוה. בדיעבד, טוב שדברים אלה נודמנו והמאורע לא היה אמריקאי גרידא, אלא הפגנת-כוח מדינית-ישראלית. לא כל שכן, כאשר הדעה הכללית, אותה הביעו באזני כל השרים, שכל עוד לישראל יש גיבוי אמריקאי לקו, שלא לסגת בלי שלום - ספק אם מו"מ ביניהם יכול לפגוע בישראל. אך בכל זאת, הספרות הנקראת על-ידי שרים ונציגים - ה"ניו-יורק טיימס", הרדיו והטלוויזיה של ארה"ב, והגל הגדול הזה הציף למעשה גם את מסדרוני או"ם ואולמי הויכוח.

שיחות הארבע והשתיים: הארבע התכנסו פעם אחת, פרסמו הודעה, שלכל מדינה, בכל מישור ומישור - לארבע הזכות לייצג. הם התפזרו ומאז ועד היום לא התכנסו.

שומאן רצה לשכנע אותי שיש כאן הישג עצום: הושגה הסכמה שלכל המדינות זכות קיום, בלי שזויה תוספת כלשהי על נסיגה וכו'. הסברתי לו, שבדיוק-המועצות להלכה, חמיד דוגלת בזכותנו להחקיים, אלא שהיא רק מקשה עלינו להחקיים. היא עושה את הדברים כך שקשה להחקיים בעשותה אותם.

אשר לשתיים - זה סיפור אחר. אחר הפסקה - החלו שוב להתכנס. סיסקו סיפר לי בערב-צאתי על המהלך האחרון. אמנם, הוא אומר שהוא רחוק מכל ראיית-סיכוי להסדר, כפי שהיה, והרבה מכשולים, לא רק סובייטיים, אלא גם אמריקאיים, עומדים בדרך של הסכם כזה. הוא במצב בו הנשיא מחזיק אותו בחבל די צר, אבל לדוברינין ישנו גם כן נשיא, המחזיק אותו בחבל קצר יותר, והוא הולך כל

הומן על נוסחאות יוני.

אף על פי כן, עצם קיום המהלך הכרוך בתקלות - ובשיחה זו אמר סיסקו, ששוב חזרו למסמך האמריקאי של יולי. אמנם, ישנו מאמץ לחשיג הסכמה סובייטית לנוסחה על זימון הצדדים למו"מ, נוסח וודוס. אך לא כדבר העומד בפני עצמו. במו"מ על-מנת שיבססו את המו"מ - הוא צריך להיות מושתת על כל אותם 13-14 סעיפים. אמרתו לו, שהוא יכול לכלכל את העניין כך, שישראל תסרב ללכת למו"מ, כי כאשר אומרים אנו "מו"מ ללא תנאי" - אין זה בכדי להרגיע את הערכים בלבד, שיוכלו להעלות כל נושא, אלא להגן על עצמנו נגד שימת-כבלים על ידינו, במו"מ כזה, לפני שיתגשש. לא ניכנס למו"מ כאשר מחצית הדברים, פתרון מנוסח כבר כאילו מראש. כי מה יהיה אז, אם הסובייטים יסכימו למו"מ וישראל תאמר, שהיא מוכנה, אבל לא על בסיס המסמך הזה?

הוא אמר שהדרך ארוכה ואלה הם רק ראשי-פרקים ליארניג ואין צורך לקבל זאת.

נושא המו"מ במקום, באופן פשוט, לגופו - מוגש בכל מיני ניסוחים על טריטוריה ושיט וכו'. גם על גוף העניינים הם עוד רוגזים, שאומרים שהם הולכים לקראת ארוזיה. לגבי העמדה האמריקאית בעניין גבול מצרים, הם התחילו בנוסחה "INTERAKTIONA BOUNDARY IS NOT NECESSARY" - ובגלגול השני, המילה - "NECESSARY" נעלמה. כנראה שעתה אמרו לסובייטים, שחוזרים להגדרה מוסמכת. ואם הסובייטים יסכימו לומר "פרט לענייני עזה ושארם-אל-שיח'" - שהם צריכים להיות נושאים מיוחדים למו"מ - אפשר להגיע לאיזו הסכמה שהיא.

על כל פנים, ראינו להתרות שוב, שכל דיבור כזה מרחיק את ארה"ב מאתנו ויותר חשוב מכל האחרים - הם לא מקבלים את עצתנו לדבר רק על שני דברים: מניעת מלחמה וזימון הצדדים למו"מ, בלי לומר להם מראש מה צריך להיות הכיוון של המו"מ.

זה היה משקל הדברים הללו באזניהם. אמרנו להם: עזבו את ענין הפליטים, הגבולות, השיט ולוחמה. דברו על שאלה אחת - כיצד להביא את הצדדים למו"מ בנוכחות ריבונית מקובלת, אך על שולחן נקי.

אנו מנקים את השולחן על ידי אמירה "ללא תנאי" ואחם מעמיסים על השולחן חומר שאינו נראה לנו.

ביקשתי שוב מהשגריר לנאום את הנאום ולשמוע מה היה בשיחת סיסקו-דוברינין שלשום. לפי ההתרשמות מהשגריר - שום דבר לא היה. כי הנוקשות הסובייטית נקבעת על-ידי הנוקשות המצרית. על רקע תסכול זה יש יותר אונים עתה מאשר אי-פעם לרעיון, שגורמי-חוץ לא צריכים להכנס לפרטים של הסכסוך, אלא להיות ערים למו"מ; על רקע זה התעורר ענין רודוס.

נתברר שריאד נשאל שאלה וענה את אשר ענה במסיבת עיתונאים. אנו למודי-נסיון. כאשר ריאד נלחץ במצב טקטי חמור, הוא מזנק לפעמים מעבר לתחום סמכותו. הם קוראים לזה "תרגיל קופנהגן". אין שום ספק, שזה קרה הפעם. אגב, אני סבור שימיו ספורים.

תגובתנו היתה, שהבהרנו אשחקד, שאם יארינג יזמן את ישראל ומצרים לוועידת-שלום, כמו שזימן באנץ' לוועידת שביתת-נשק - נלך לוועידת שלום. הדגש על השלום. ואם יארינג רוצה לדבר אתנו על סידורים, נדבר אתו על סידורים.

הוא הזמין אותי בדצמבר 1968 ואמר, שיביא אותם גם כן, על מנת שנדבר על סידורים למו"מ. אני הופעתי והם - לא, כלומר: עמדתנו אינה שאנו מסרבים לדבר עם יארינג, כשלא נמצא את ריאד באותו חדר. אבל עכשיו נאמרו הדברים: היתה סערה במצרים, הכחשות ומאמץ ילדותי לתאר את רודוס, כאילו מה שקיים עכשיו - זה למעשה רודוס... כלומר, יארינג בניו-יורק ואני וריאד גם כן שם ושום דבר לא קורה, אבל זהו רודוס. הוא אינו עושה דבר, לא מכנס אותנו, לא מקיים

ועידה.

כנראה שקשה להם לומר, שהם נגד רודוס מאשר לומר, שמה שנתרחש עכשיו, זה כל מה שנחוץ.

יש לי רושם מההודעות האחרונות, שעמדתם, שלא רק שלא ייפגשו אתנו ברודוס, אלא שלא יהיו בשום רודוס אתנו... כאילו רודוס זה מושג רוחני, אבל אפשר להציג שני כמוהו, שלא יכול להיות באותו מקום. כלומר, יארינג ואני - כל אחד מאתנו על אי אחר, וריאד על אי שלישי, וזה יהיה ברוח רודוס... לכן מדוע צריכים כולם להיות במקום אחד?

הזעזועים האידאולוגיים במצרים ובגוש הערבי, הם כה עמוקים, שהגיעו למה שהגיעו. הבוקר הודיעו, שהם מסרבים להפגש אתנו לא במישדים ולא בעקיפין, והמושג של "NEGOTIATION" נמחק בכלל. אנואר סאדאת שהיה הנציג הראשי בימי מחלת נאצר, אומר שהקו הרשמי הוא שלא לדבר אתנו בכלל.

יארינג צריך לדבר רק על מתי צריך לסגת. הם מזהירים בפני הפיכתו למתווך.

מתברר שלא נשתנתה העמדה המצרית. נשארה הסוגיה ההסברתית. אנו נצא נשכרים מהעמדה האומרת, שעמדת ישראל היום, שאם יארינג יזמן אותנו ואת המצרים לוועידת-שלום בפורום בינלאומי מקובל - נבוא. כי המצרים לא מוכנים לבוא. אני חושב שעלינו עתה להוסיף להתנבא ברוח זו, כי הנושא אינו מתי בכלל.

מול הקיר האטום של התערבות חיצונית - או"ם אינו פועל. סופו של ענין המו"מ וצורתו לעלות, לא תמיד על רקע טכניטי בלבד.

אינני חושב שמתגבשת הגדרה חדשה של המדיניות הישראלית מעבר לזו של אוקטובר-ספטמבר בעניין זה. אמרנו, שנהיה מוכנים למו"מ ישיר ונהיה מוכנים לדון עם יארינג על - כיצד לקדם אותו.

אמרתי שבכמה שיחות התעוררו עניינים, המקובלים לתחום האו"ם.

אתעכב כמה דקות על עמדת צרפת: השיחה עם שומאן ואחרים מעלה את התמונה כדלהלן: הם רוצים לעבור לעמדה פחות מזוהה עם בריה"מ והערכים; גם נאומו מוכיח זאת.

במישור המעשי, לפי כל הסימנים, יש לנו שישה קולות בעד הענקת מנדט בריסל למו"מ עם ישראל. הם אינם קושדים את הביצוע בביצוע המו"מ עם מדינות ערביות. הם כן קושדים זאת בהודעה של החמש, שאם הערכים יציעו הצעה - יעיינו באהדה בהצעתם, אבל הוא קיבל את הודעתי, שמאחורינו ארבע שנים של הכנה, ואי-אפשר לקשור את הביצוע בזה. היתה התבטאות של נציג אחד, שאנו והערבים צריכים ללכת כצמדים לאורך כל הדרך. הוא אמר ללאנץ', לפני צאתי, שאינו רואה שום מניעה של כניסה למו"מ עם ישראל, יחד עם הודעה, שהמועצה תעייין בחיוב בכל פניה ערבית.

ביחס לנשק יש הבחנה: זמן מסויים היה הקפאון כמעט מוחלט בשני המישורים: מישור חמישים המיראז'ים ובנשק שסביבם. יש עתה רושם שראש-הממשלה שבאן דלמס, מסר שלשום, שהדבר השני, נשק שנחזק למיראז'ים, כל זה הולך לקראת פתרון. המיראז' אחוז בידיהם בעקשנות, ללא כל סדר. זה סימן-היכר לפניית-עורף לנשיא לשעבר דה-גול. יש לזה מעמד סימלי כזה.

לא נפגשתי עם איש שפתח פתח כלשהו בעניין זה. עד לפני שלושה ימים לא היה פתח גם לגבי שאר הפריטים. עכשיו מודיעה השגרירות, שהיתה התבטאות של ראש-הממשלה והדברים התחילו לזוז.

על בריטניה יש לנו עתה מטען כבד של טענות. אין לי רושם שהם שמו לב לעוצמת הנזק שנגרם ליחסי בריטניה וישראל, על-ידי אותה הצבעה שלהם, בענין ירושלים, כאשר היתה הזדמנות להמנע יחד עם אמריקה ועם אמריקה הלאטין ועם סקנדינביה (על ענין אל-אקצה), והם הלכו עם פאקיסטן וכו'. וזאת, כאשר הלאטנים אמרו שאי-אפשר לנצל תאונה זו להחלטה של מועצת הבטחון, כאשר פינלנד אמרה, שלא יעלה על הדעת שאו"ם יתן עידוד כלשהו לתעמולה הערבית. בריטניה, שאינה קאתולית, מצאה לנחוץ להצביע כך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ואינה מוסלמית.

שר החוץ א. אבן:

אמרתי לסטיוארט, שאל יהיה הדבר קל בעיניו, כי היו שלוש הצבעות בריטיות, שהיו אחרים שהיו מוכנים להתחשב בנו - אמריקה, קנדה ודנמרק. איננו מבקשים שיתבודדו, אבל אם יש קבוצה כזאת - הם מוצאים דרך לא להשתיך אליה.

הוא גמגם על כך ואמר: הוא חושב שישאל את לורד קארדון שיסביר לי מה היו המוטיבים שלו.

צ'ארלס יוסט, נאם נאום חשוב על ירושלים, שיש לקבל ברצון את הסידורים של ישראל: ועדת-חקירה ומשפט. הוא קיבל על הראש מהערכים, שהוא מכיר בישראל כשלטת בעיר העתיקה. הוא אמר שידע על ההצבעה של קארדון, כאשר הסתכל וראה שידו מורמת.

העיכוב בענין הצ'יפטים: ישנו מכתב מסטיוארט האומר כי בחודש אוקטובר תיפול הכרעה ובשיחה אתי הוא חזר על הודעה זו, שהענין יעלה בעוד שבועיים-שלושה בפני הממשלה החדשה.

מחוגי וילסון נאמר, שדצוי יותר לנו, שההכרעה תיפול שם, ועיקר ההתנגדות עכשיו אינה באה מצד סטיוארט, אלא חשדים הכלכליים, והממונה על הכלכלה הוא עתה ווג'ווד בן, שניהל מאבק חזק בעד מכירתם. ג'נקין לא יוכל לטעון עתה, שהעריבים שיוציאו שש מאות מיליון לירות-שטרלינג, יביאו לידי פירות.

הצטרף גם שר אחד בשם הארולד ליוואר, אני מקווה שהיותו יהודי לא יכביד עלינו. אני מקווה שהתשובה לא תהיה שלילית. אני מסופק אם תהיה חיובית. היא ודאי תהיה מסובכת. הם מחפשים דרך למכור אותם בלי שיצטרכו לקום בבית-הנבחרים ולומר: חתמנו. ידוע לנו מואשינטון, שהם בדקו כל המהלכים של הפנטומים, והעריכו שהיה שם מין הסדר כזה, שההכרעה נפלה והביצוע החל לפני החתימה על תווה-מכירה. הם עושים רושם שמחפשים הם מין "קונץ" דומה לזה...

ראש הממשלה ג. מאיר:

הם יקראו לטנקים "צנטוריונים"...

שר החוץ א. אבן:

על כל פנים, היה דבר אחד חיובי שם: היה שגריר בריטי אחד, שנתן להבין בלוב, שבדיטניה החליטה לא למכור שם וזה זעזע אותם והם נאלצו לפרסם הצהרה שהבקשה הישראלית נתונה עדיין בשלבים מתקדמים של עיון.

עם שר החוץ של קנדה נקבעו שני דברים: ייקבעו עתה קווי-תעופה אויריים בינינו וקנדה. הוא יציע לממשלת-קנדה הסדר טיסות של קנדה ושל "אל-על". הוא אמר שישנה חברת תעופה לאומית שרוצה לטוס לכל מקום, על-מנת שאיש לא יטוס מלבדה לקנדה... על כל פנים, "סדנא דארעא חד הוא"; על כל פנים אמר, שהוא יביא את ההצעה הזאת ויבקר בישראל ביקור רשמי בסוף נובמבר.

עלי לציין, ששר החוץ של דנמרק יבוא גם הוא הנה, בראשית השנה. ישנה בריחה יהודית רבה מפולין, ורובם בורחים לדנמארק. הם קולטים את הבוחרים, ומהם שלושת אלפים נמצאים שם כבר עתה.

הרושם הוא שכל ציבור יהודי פולין יוצא את הארץ, רובם דרך שם. היחס אליהם הוא מעל לכל הערכה.

למעשה, רובם אינם נשארים שם, אלא יוצאים הנה ולארצות אחרות. אבל הדנמרקים אינם מתנים להם תנאים בכלל.

השר מ. בגין:

עוד מעט תהיה פולין בלי יהודים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הדבר האיום כאן הוא שאינם באים הנה, לישראל.

שר העבודה י. אלמוגי:

בעיקר גובע הדבר מנישואי התערובת, כי הם נשואים

לנשים נוצריות.

שר החוץ א. אבן :

גם אחר העלאת דרג השגרירות - קיימת רומניה, ואין כל התמוטטות. סודן ומצרים, שהוציאו את שגרירותן משם - קבעו כבר תאריכים מתי רוצים הם שהשגרירים יחזרו לשם.

אע"ר כמה הערות על הביקור בואתיקן: זה זמן רב שאנו חשים, שאין עלינו שום לחץ עויין מצד הוואתיקן, ואחרת אי-אפשר היה להסביר את הסבילות של אמריקה הלאטינית ושל אפריקה הפרנקופונית, כאשר עניין המקומות הקדושים הפך להיות עניין מוסלמי. גם במועצת הבטחון - הלאטינים לא מפעילים לחץ. מתקבל יותר ויותר הרושם, שהכס הקדוש נחפש פתרון אחר, מעשי.

ועתה, לגבי תולדות המגע: לפני כמה חודשים, כאשר השגריר נג'אר התמנה לתפקידו - כללתי בהנחיותיו אפשרות לקיים דו-שיח עם הכס הקדוש, כדי לקיים דו-שיח מדיני רציני, ולא דווקא יחסים דיפלומטיים.

השר מ. בגין :

אני מציע לך, שבציבור אל תתבטא במילים "הכס הקדוש".

ראש הממשלה ג. מאיר :

בתשובה לברכתו של או-טאנט, שהרים כוסו לכבודי, לבי לא נתן לי להחזיר לו כבוד זה והרמתי את הכוס לכבוד "יונייטד נישן".

שר החוץ א. אבן :

מאז ועד היום מקיים השגריר יחסים הדוקים עם קטרולה, הממונה על עניני הציבור שם. לפני כמה שבועות, קיבל האפיפיור משלחת יהודית, והוא התבטא ואמר שלא הרגיש וחדש מהשיחה אתם את הזרם המסויים של ההיסטוריה היהודית.

הפגישה אתם מעמידה אותו בפני הכנת המציאות היהודית, בעיקר לגבי המזרח התיכון, ולא חדש שהם מייצגים את ההווה של תקומת-ישראל. ההודעה היתה, שהור קדושתו מהרהר על המסתורין של תקומת ישראל וכנראה שיהודים אלה לא פענחו לו את המסתורין הזה.

על רקע זה הציע נג'אר את הפגישה. (כאותה פגישה היו אצלו גולדמן ואנשי בני-ברית וכו'). הדבר נאמר במיוחד, כאשר דיברו על המזרח התיכון.

לכן, על אותו הרגע הציע נג'אר את השיחה הזאת, לפני כמה חודשים. קטרולה אמר, שהוא חושב שהשעה נוחה, אבל הם יודעים שתהיה תגובה גדולה בעולם הערבי והדבר מחייב שיקול-דעת והכנה.

זאת היתה הבעייה היחידה, עד אשר לפני כמה שבועות התחילו מדברים על תאריכים. כדי להבהיר את הדקדקות שלהם, הם הביאו, קודם כל, תאריך לפני העצרת ואמרו שזה ייראה כאילו יש מגע בין ישראל והותיקן לקראת העצרת. לכן, זה יכול להיות רק אחרי שהשר ישוב מן העצרת. הם קבעו זאת ואמרו שישלחו הזמנה כתובה, שבוע לפני הפגישה. ההזמנה לא הגיעה ונתברר להם שהערבים יזעמו, ולכן - מדוע לעורר זעם זה שבוע קודם לפגישה? לכן, החליטו לבצע זאת יום לפני הפגישה.

הפגישה היתה ביום ב' וההזמנה נמסרה בשבת.

כאשר הגעתי ללונדון, נאמר לי שהם מתכוונים לא רק לקיים פגישה, אלא הודעה בת מאתיים מלים. ביקשתי שהיא תוכן לפני הפגישה, כי לא רציתי לספוג שם עלבונות. חששתי שמא תהיה תביעה לנסיגה מהדו"ח.

היא נתקיימה בכל הטקס, עם משמר הואטיקן. יהודים שראו את הדגל שלנו נכנס לואטיקן, בטלוויזיה של קפריסין ולבנון, אמרו, שמכחינה יהודית - היה זה מרשים מאוד.

האפיפיור היה מלווה בקטרולה. הוא פתח והודה לי על שהסכמתי לבוא לביקור.

אקרא בפניכם את הדו"ח של נג'אר על השיחה שהתנהלה בצרפתית, במשך שעה:

"האפיפיור הביע תודתו לשה"ח על נכונותו לקיים הפגישה אשר מכבדת אותו. חשד השיב בדברי נימוסין מקבילים והזכיר שהיה לו הכבוד לקבל פני האפיפיור במגידו בעת ביקורו המפורסם. האפיפיור ענה בהתלהבות שביקורו בארץ הקדושה נשאר בשבילו מעיין נפלא של רגשות ושל מחשבות נעלים. לאחר מכן, פתח השיחה המדינית באומרו שנשאלת השאלה מה קורה?

פגישתו היום עם שר החוץ נובעת לא רק משיקולים של אינטרסים מסויימים, אלא מההתפתחות ומהחידוש ההיסטוריים המאפיינים את ארצנו. כאן שיבח את נאום שה"ח בעצרת האו"ם, בו רואה עמדה של רצון טוב ושאיפה לשלום אמת ובמיוחד בכל הנוגע לנכונותנו למו"מ ללא תנאי מוקדם. האפיפיור אמר שהוא ניגש לשיחה זו עם שני הלכי רוח שונים DELK E'TAIS D'ESPERT. המישור הראשון הוא המישור הדתי. אחרי הקונסיליום עליו להצהיר שהעימות ההיסטורי בין נצרות ויהדות נותן מקום לידידות: L'AFFRONTEMENT EST DEVENU UNE AMITIE. תוצאה זו לא מצאה עדיין ביטוייה המלא. אך היחסים חייבים להיות פתורים מפולמוס עקר ומחוסר אמון. זה דורש מאמץ חינוכי רב ומשני הצדדים. הכס הקדוש יוצא מנקודת מוצא של כבוד

עמוק למורשת ישראל. לנצרות אין כל אפשרות להינתק מן הברית הישנה.

נכון שהיהודים ממשיכים לחשוד בנו. זו ירושה מובנת של העבר.

עד החוץ ענה שהיהדות והנצרות עומדות יחד נגד ההשקפות הניהיליסטיות המסכנות את האנושות. דבר על תפקידו המיוחד של העם היהודי ואמר שבעיני כל מאמין, מדינת ישראל אינה מדינה ככל מדינה אחרת.

האפיפיור המשיך שאין לכנסיה שום אינטרס מדיני. פניה אינם למסעי צלב. הוא פונה לעתיד בפנים שלווה, תוך כבוד כלפי ההתפתחות ההיסטורית לפי חוקיה: UN VISAGE SEREN ET RESPECTUEUX DU DEVOUEMENT DE L'HISTOIRE SELON SES LOIS. אבל אמר, יש באזור ובארץ שאתם שולטים בה אינטרס גדול מאוד ואף עצום. הוסיף שימסור לשר החוץ זכרון דברים בכתב הנוגע לנקודות מספר. המדובר אינו במסמך רשמי, אלא בריכוז דעות על נושאים שונים הפתוחים לויכוח ולחילופי דעות.

הבעיה הראשונה היא בעית המקומות הקדושים. צריך למצוא מעמד מתאים עבורם, אולם מעמד דיפלומטי. זו בעיה נוראה (C'EST UNE QUESTION TERRIBLE), כפי שהתברר לאחרונה. לאחר מכן, קיימת בעית הפליטים, בעית העדות הנוצריות (הדגיש התעניינותו בעדות הקשורות במקומות הקדושים ודאגתו פן ירושלים תתרוקן מנוצרים) ולבסוף, בעית ירושלים. בעיה אחרונה זו דורשת מחשבה עמוקה. העיר הזו חייבת לקבל מעמד מיוחד שישמור על אופיה היחיד. יש צורך בתשומת לב משפטית חריפה. זו בעיה לא פשוטה אך הכרחי למצוא לה פתרון. וכעת, אמר האפיפיור, יש להסדיר את השלום. יד ישראל על העליונה. היא ניצחה את הערבים והיא צריכה לגלות רוחב לב. חושבני, אמר, שתצטרכו להקריב משהו מנצחונכם. הדבר קשה אך הכרחי. איך להשיג את השלום? האם תוכלו לנהל מו"מ ישיר עם הערבים? אינני חושב שזה ניתן. הערבים נוקשים מאוד. - ILS SONT IRRÉDUCTIBLES. יש צורך בתיווך. הכריז שהוא יתפלל על מנת שתהיה בליבנו

החוכמה הנחוצה. נצטרך לוותר אך אלה יהיו וויתורים למראית עין בלבד כי החוכמה דורשת אותם: TACHEZ D'ÊTRE AIMÉ'S.

כאן ציטט את דברי שר הבטחון ב-5 ביוני 1967, לפיהם מלחמתנו אינה מלחמת כיבוש. דרושה היום החוכמה הנמצאת בחוש המידה. אולי אפשרי להתקדם באמצעות האו"ם, באמצעות המתווך יארינג (אמר בטעות בארינג).

האפיפיור המשיך ואמר "הערבים הם עמים חלשים, אך הם לא שוכחים לעולם. אסור שהתנגדותם לכך תישאר קבועה בהיסטוריה. IL NE FAUT PAS FIXER DANS L'HISTOIRE CETTE OPPOSITION. צריך למצוא פתרון. אולי יהיה פעם צורך שמישהו יכפה את הפתרון".

באשר לפליטים זה פצע פתוח העלול לפגוע באהדה שאופפת את ישראל וגם כאן יהיה צורך לעשות משהו, איזה מחווה תחילתי שירגיע את הרוחות. שה"ח הסביר בהרחבה, בצורה שקטה ומשכנעת, את השקפותינו תוך הדגשת רצוננו בשלום. לגבי צורת המו"מ, הסביר שאנו מוכנים היום לגמישות גדולה מאוד ובשיחות עם ארה"ב הבענו נכונות לשיטת וורוס. החשוב הוא להגיע בסוף התהליך לשלום צודק ובר-קיימא. לגבי ירושלים, עובדה היא שאין כל אפשרות מעשית ולא סיכוי לבינאום העיר. עם רצונה להקנות למקומות הקדושים משטר ההולם את אופיים האוניברסלי. חשד חזר על הצהרתו שאנו מוכנים למו"מ ללא כל תנאי מוקדם ושאינן להוציא בעיה כלשהיא מהמו"מ העתידי. האפיפיור הביע סיפוק מדברי חשד. הרהר בקול רם ואמר שבדור שאי אפשר להגיע לשלום דרך הרצון לנקמה, אבל אם הערבים יצטרכו לוותר על איבתם, להכיר בישראל בהבעה מלאה ולעשות שלום איתה, זה יהיה דבר עצום וישראל מצידה תצטרך לוותר על שטחים. מסוכן שהערבים יאמינו כי אנו רואים קווי הפסקת האש כגבולות נצחיים. אמר "נעשה את הכל על-מנת לעורר המו"מ". NOUS FERMONS L'ŒIL SUR NOTRE CÔTÉ POUR ALLER VERS LA NÉCESSAIRE ACCORDATION. איזון, השיב האפיפיור שמובן מאליו שהנציג האפוסטולי PIO LAGHI יבקר אצל הנשיא.

לגבי ירושלים והמקומות הקדושים, אם באמת אופיים המקודש והמיוחד יהיה מוכר, יש סיכוי למצוא הסדר.

שר החוץ המשיך בהסברים על אופיו המגוון של המזרח-התיכון, המהווה מוזאיקה של עמים ושל תרבויות. מאידך, האיסלם הערבי לוחם על מנת לכפות דמות ערבית-מוסלמית לאזור כולו. שאיפה זו מובילה למתיחות ולמלחמה והכרחי להתגבר עליה, אך הדבר אינו ניתן בקלות.

האפיפיור הגיב בתוקף ותמך בראיית המזרח-התיכון כאיזור מגוון. כאן הודה על תשובתנו לפנייתו בענין לבנון. מסר אותה הלאה ומקווה שתהיינה לכך תוצאות. המשיך ואמר שמה שיכול להציל את האיזור הוא ההכרה של כולם, שכולם שייכים לעולם המונותאיסטי. כאן יש מקור לאחדות ולאחבה. זה מה שהוא רצה להדגיש בחשובתו למלך חסן ערב פתיחת ועידת רבאט. המונותאיזם חייב להיות התשובה, אך בדברים על הערבים אמר ILS SONT TOTALITAIRES. חזר על הסבריו בענין ירושלים והמקומות הקדושים ואמר שמול חוסר האפשרות המוחלט של בינאום יש לגשת לענין גישה מעשית. האפיפיור אמר כי הבינאום נחשב כדרך להבטחת הקדושה של ירושלים, אך כאשר שיטה אחת אינה מצליחה, יש לחפש פורמולות אחרות שיגשימו אותה מטרה. זה לא קל אך יש להתאמץ. כאן הוסיף בצחוק "אם תצליחו, תהיו מדינת התיירות הגדולה ביותר בעולם": VOUS SEREZ LE PAYS PLUS TOURISTIQUE DU MONDE.

שר החוץ המשיך והסביר שאנו חייבים לחשוב על מה שיש לעשות אחרי השלום, אך עלינו לחשוב גם על מה שיש לעשות עד השלום. נהיה מוכנים ללכת לקראת האינטרסים הדתיים הן נוצרים והן מוסלמים, אך ברור שהערבות הטובה ביותר לשמירה על המקומות הקדושים עד השלום היא השקט בקרב האוכלוסיה. משום כך חשוב להזהר מיוזמות ומהצהרות מוקדמות העלולות לגרום למתח בלב האוכלוסיה.

שר החוץ העלה בפני האפיפיור גם את בעית העצורים ברמשק, יהודי ערב ויהודי בריה"מ, והאפיפיור הבטיח לעשות כמיטב יכולתו.

להשלמת החמונה, מצורפות הודעת הותיקאן מה-4

באוקטובר ומה-6 באוקטובר.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

האם אמר משהו בענן השואה?

שר החוץ א. אבן:

הוא אמר שישראל היא המקלט של עם זה, שסבל כל כך הרבה. על כן העם הזה חייב לעשות מאמץ להשתלב עתה במשפחת העמים. לבסוף הוסיף ואמר: יש אליכם הרבה כבוד, תנסו להיות אהובים"...

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

היה אצלי הנציג האפוסטולי ואמר לי שכל הנוצרים בלבנון בהם פגש מתפללים לשלומה של ישראל.

שר החוץ א. אבן:

אחר-כך ישבנו על הקומוניקט, יחד עם קסרולה; הם עברו עליו בשבע עיניים ואזניים... שום דבר לא מקרי שם. והאופי של הדבר מחושב מאוד. במשפט הראשון היה כתוב: "הוד קדושתו פאולוס השני קיבל לראיון מיוחד", (והביטוי בצרפתית הוא "אודינס פריבטה" - וישנם כמה מיני ראיונות שם. ישנו קיבוצי ושינו כזה) וזו לשון ההודעה; (הודעה זו פורסמה על ידי מחלקת העתונות של הוואטיקן). לאמור:

"הבוקר, 6.10.69, בשעה 11:00, קיבל הוד קדושתו האפיפיור פאולוס השישי, לראיון פרטי את הוד מעלתו מר אבא אבן, שר החוץ של ישראל, אשר נתלווה אליו השגריר מר עמיאל א. נג'ר. במהלך השיחה, אשר נמשכה קרוב לשעה, סקרו האב הקדוש ושר החוץ שאלות שונות הקשורות במצב הנוכחי במזרח-התיכון, ובמיוחד: שאלת השלום וההתפייסות (CONCILIATION) שבין העמים באזור, שאלות אשר במיוחד קרובות ללבו של הוד קדושתו: אלו של הפליטים, המקומות הקדושים והצביון המקודש והיחיד במינו של ירושלים והקהילות השונות החיות בארץ הקודש.

הוד קדושתו יכול היה על-ידי כך לאשר ולתאר באופן אישי את העמדות של הכס הקדוש לגבי שאלות אלה, עמדות אשר נובעות רק ממניעים דתיים עליונים ומהחשד האנושי והנוצרי וכן מרצונו לראות במזרח-התיכון קביעת שלום צודק ובר קיימא וכן דו-קיום מועיל של אחווה, תוך כדי הכרה בזכויות הדתיות והאזרחיות של כולם וכיבודן.

האב הקדוש הקשיב בחשומת-לב לכל מה שחשד גולל בפניו בדבר מאמצי ישראל לחשיג את השלום שהוא כה נכסף וכן אודות השאלות שצויינו לעיל, כולל מצבם של היהודים שנשארו בארצות ערב וכן בעיות אחרות בעלות צביון הומניטרי. הוד קדושתו חזר מחדש, כפי שתמיד עשה, גם עם נציגים של עמים אחרים המעורבים בסכסוך, על נכונותו לשיתוף פעולה לבבי ושל רצון טוב."

הוא ביקש להצטלם והצטלמו והוא הגיש לי שני כרכים של תנ"ך והיסט אם מוכן אני לקבל את הכרך השני, שהוא של הכרית החדשה. אמרתי שזה חלק מהספרות האוניברסלית.

אני הגשתי לו את ספרי. הוא החל מדפדף בו ופתח במקום שם היתה תמונה של האינקוויזיציה. אחר פתח במקום שם היתה תמונה של "אוטו דה-פה". לאחר שני נסיונות אלה - סגר את הספר ואמר שזה חשוב מאוד...

נגיד מסכם ואומר: "רבים לא האמינו באפשרות המפגש, אך הערכתי שאוכל להרים את הדבר, כי לדעתי יש לישראל ולואתיקן אינטרסים הדדיים. כעת חושבני שיש הכרח דחוף להדריך היטב מספר גורמים קובעים בישראל, ואני מרשה לעצמי להדגיש כמה נקודות:

א. העובדה שהואתיקן נענה באופן חיובי לגישושינו ושהמפגש התקיים בצורה כה מכובדת וחגיגית, מוכיחה שהואתיקן מעריך שיש לו ולישראל אינטרסים הדדיים. עובדה זו מצדיקה ואף דורשת התעמקות מחשבתית מצדנו בנדון והבנה שהמפגש מהווה התחלה של תהליך מדיני, שיימשך והעשוי להיות בעל חשיבות רבה מאוד. אסור, אם כן, לדון את המפגש לפי התרשמויות מקריות. הענין רציני מדי, על-מנת להקטינו או לסלפו.

ב. הואתיקן הביע, בצורה ברורה וככתב דעותיו הן על הסכסוך בין ישראל וערב והן לגבי ירושלים והמקומות הקדושים. זו התקדמות גדולה. באפשרותנו לענות לוואתיקן בצורה בהירה ושקטה ולהתחיל בדו-שיח מדיני, אשר ערכו חשוב יותר מהדו-צדדיות החיצונית של המגע. ויכוח גלוי ומכובד כזה עולה בהרבה על צורת המגעים של העבר. לכן, אם נקודה זו או אחרת בזכרון הדברים שהגיש לך האפיפיור ייראה כשלילי על-ידי גורם זה או אחר בישראל - חשוב להסביר שהדבר טבעי בהחלט אחרי כל כך הרבה שנים של הידברות מקוטעת ושכעת ישנה סוף-סוף אפשרות של התעמקות שקולה בדיון ובחילופי מחשבות עם הואתיקן וזאת על הרמה הגבוהה ביותר.

ג. העובדה שהאפיפיור קיבל את שר החוץ הישראלי בשעה שישאל שולטת לא רק בירושלים השלמה, אלא מהסואץ ועד הירדן, וכאשר המסע הערבי נגדנו בעיצומו - מוכיחה שהואתיקן מעריך שלא ניתן לפתור בעיה כלשהי באזורנו בלעדי ישראל ושנעמדנו בעולם לא נחלש, כפי שחשב דה-גול שיהיה, אל להפך. תורת אויבינו על תוקפנות ופשעי ישראל אינה יכולה לעמוד כנגד פתיחת שערי הואתיקן בפני שר החוץ של ישראל. מכאן העידוד שהיהודים וידידינו בעולם קבלו מעצם קיום הפגישה.

זה זמן רב אני מהרהר על העובדה שבאפריקה ובמזרח התיכון הקתולים נתקלים בלחץ הערבים והאיסלאם. הואתיקן הגיע אולי למחשבה שאינו יכול להרשות לעצמו להזדהות יתר על המידה עם האיסלאם הערבי. הוא חייב, אם כן, לתת ביטוי לקשר עם ישראל ויש לנצל את הקונפיונקטורה הזו העתידה להימשך. חושבני שרצוי לבקש מכל שגרירי ישראל באפריקה להבריק הערכתם על האפשרויות של שיתוף הפעולה בין ישראל לבין העדות הנוצריות שם. זאת על-מנת להעריך נכונה באיזו מידה ניתן לחשוב על שיתוף פעולה מתאים בינינו ובין הואתיקן ביבשת האפריקאית.

הערכה דומה חייבת להעשות גם לגבי ארצות המזרח-התיכון, כולל כמובן לבנון, גלובלית. לומר, שנתרום לקיומן של העדות הנוצריות באפריקה ובמזרח-התיכון, כשהוא מצדו יתקרב אלינו בעניין ירושלים ובעיות אחרות באזור. ישנם שטחים אחרים, אולי פתוחים לשיקולים הדדיים אך לא אפרט אותם כאן.

אלה המחשבות הראשוניות, אך חשבתי לרצוי להביען מיד לקראת הדיונים הקרובים בעניין פגישתך."

בשיחה אמר האפיפיור שכל אמצעי להגשמת המטרה - יישקל. בקומוניקט התחמק מזה.

מסמכים אלה הינם סודיים מאוד. הם כבדו מאוד את העובדה שאנו שמרנו על הסודיות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איני רוצה להעליב, אבל עובדה היא, הדבר לא נמסר בזמנו בממשלה...

שר החוץ א. אבן :

הערה אחרונה: בין השיחות שקיימנו בניו-יורק, היו שיחות עם איראן, תורכיה, אינדונזיה, שר החוץ מאליק ואחרים. הנושא הוא - הפיסגה המוסלמית. הם אומרים שמבחינה אחת אפשר לומר, שכל המתח התנדף. הערבים הפריזו ברבאט ומועצת הבטחון - גם היא. ברבאט עמדו נגדם כמה גורמים בזקיפות-קומה גדולה. היתה התנגשות חזיתית בין השאח ואנואר סאדאת.

קודם כל, דיברו על המסגד, כלומר: איראן דיברה על המסגד ותיקונו. המצרים לא הזכירו אותו כלל. הם אמרו, שכל מדינה מוסלמית חייבת לנתק את מגעיה וקשריה עם ישראל, והחל מונה את המגעים של איראן. הוא אמר שיש להם צינור כזה ואחר וכו'. השאח הפסיק אותו ואמר לו, שלא בא לקבל עצות וכאשר רואה הוא את המצב במדינתו ובמדינתם - מסתבר שהוא מסוגל יותר לתת עצות מאשר לקבל אותן...

הוא כמעט ניתק את המגע, אבל האיש - השתק... היה נאום גדול של חסן, המלך מארוקו, שבו אמר שהפיצוצים והבווינות שנושים ארגוני החבלה הורסים את כל היוקרה של הלאומיות הערבית, והופך את התדמית של מאבק השחרור שלהם למפלצת בעולם.

השר מ. בגין :

חסן ציטט את "אל-פתח". אלה הדברים שהם אומרים, ואלה הדברים המביאים לנו את הנזק הגדול ביותר בעולם.

שר החוץ א. אבן :

אנחנו רוקמים עם אינדונזיה מסכת, המתחילה כפי שהתחיל העניין עם סינגפור, בתנאי של סודיות. יש לי שתי פגישות עם שר החוץ שלהם השנה. הוא אמר, שכל זה נכון והערכים קלקלו לגמרי את תדמיתם. אך מה יהיה אם מסגרת מוסלמית זו תישאר בעינה - אז יש מאמץ לכפות את העמדה הערבית. האירני גם הוא מסר כך וכן אישים מוסלמים אחרים, אתם שוחחתי, אמרו, שיש סכנה בעצם התופעה הזאת של רעיון זהות מוסלמית פוליטית, שהם כאילו חייבים בגישה אחת.

הערכים מנסים לכפות את הגישה שלהם במסגרת זו, והאירנים אמרו, שהם השתאו והתפעלו מההופעה האפריקנית, כלומר: הופעת ניג'ר ודאהומי, ואפילו סנגל, שעמדו בזקיפות-קומה ואמרו שאינם מקבלים עצות ומקבלים הם פיתוח מישדאל וממצרים - חתרנות...

כל זה טוב, אבל הדבר היחיד שיכול לאחד את האיסלאם - זה עניין המקומות הקדושים ועניין אל-אקצה. והאם לא נוכל לעשות כדי להפגין שאנו רוצים באחריות זו, ושהאיסלאם - לפני השלום ואחרי השלום - הכל יהיה מופקד בידיו.

יש עוד המשך: ועידת שרי החוץ של המדינות המוסלמיות. האיראנים החליטו שיש שתי אפשרויות: להחרים או ללכת לזה. הם החליטו ללכת; קודם כל, כאשר השאח הולך - זה מבטיח שנאצר לא ילך לשם. ולמרות דיבורים על חידוש היחסים בין טהראן לקאהיר, אין אווירה כזאת עכשיו.

אך הדבר הזה, שבמידה והעמדה הערבית תהיה של שלושים מדינות, לרבות ניג'ר ודאהומי ואירן, אזי המוסלמים הלא-ערבים דברו בדאגה לא רק על רקע בינלאומי, אלא פנימי. הם אמרו כך: מה קרה, הגענו לצוקולריזציה בכל המדינות - תורכיה ואיראן, ועתה ההמון המוסלמי עולה וזה מסכן את המשטרים שלנו. איזה אוסטרלי מטורף זורק אבן ומעגלי ההפגנות הולכים ומתרחבים.

יש הפגנות בתורכיה וטהראן. קודם כל, הם נגד ישראל, ואחר כך, נגד כל המהלכים של המודרניזציה של המשטרים הללו.

לגבי הודו: הוא ביקש הזדמנות להפגש אתי והרקע לזה היה ברור: הם קבלו עלכון צורב ברבאט. פאקיסטן שאם הודו מתקבלת - הם יוצאים. ואז העמידו אותם בחוץ. הוא קיבל אותי ודאג ללוות אותי החוצה ולהצטלם אתי. הוא רצה פרסום, כדי לרמוז להם, שאם הם ירחיקו-לכת, יש להודים כל-מיני אפשרויות.

לגוף השיחה - אין אני יכול לציין שום הבחנה, שיש בה שינוי. כאשר דברתי על קונסוליה - אמר: כאשר המצב המדיני יהיה שקט יותר. אך אין לנו שום דבר נגד ישראל, ורוצים בקיומה ושגשוגה, אבל ישנו מצב טכסיסי מסויים. ישנה כאן איזו מין פחדנות של מדינה עצומה כזו...

אמרתי לו: אתם תקועים. בשנה החולפת נוצר מגע עם הוואטיקן וישנה שגרירות רומנית בישראל והיילה סילאסי מינה אצלנו שגריר. ישנם מגעים עם סינגפור וקניה. כל העולם מתחשב יותר בקיומנו, בעוד הם נשארים תקועים. אך לא חשתי אצלו שום תזווה מהותית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש שאלות או הערות?

חשר מ. בגין:

האם יתקיים דיון ומתי?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבכרת שעתה, אם יש הכרח להקריש את הישיבה
לכך, נסיים בזה, ואולי נגיע בכל זאת באחת הפעמים לדון בסדר-היום...

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כמה שאלות בקשר לדברים שנאמרו כאן והקשור בהם:

א. אני שואל כאן שאלה, ששאלתי בישיבה קודמת את ראש-הממשלה וקבלתי תשובה, שלא
היא אמרה זאת. שר החוץ השתמש בנאומיו, בנוסחה, שממשלת ישראל תסכים למו"מ ללא
תנאי, וששאלת ירושלים תהיה גם היא נושא למו"מ כזה. אני רוצה לשמוע קצת יותר
על העניין הזה, כי נדמה לי שעוד כמה שהגיעו הדברים לפרסום בהחלטיות - הרי העניין
מדאיג, כלומר: כאילו בין בין ירושלים ויתר השטחים שום נפקא מינא, והרי לדעתנו
יש נפקא מינא גדול.

נדמה לי, שצריך להיות בעניין זה "סטייטמנט"

ברור.

שר החוץ א. אבן:

דבר זה לא נאמר אף פעם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני שמח לשמוע זאת. אני מניח שהחומר שקיבל שר
החוץ מהאפיפיור - יופץ, כי הייתי רוצה לעיין בזה עיון יסודי.

שר החוץ א. אבן:

רוב הדברים מופנים דווקא אליך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ב. פורסם שאונסק"ו קיבלה החלטה ברוב עצום נגד חפירות ארכיאולוגיות. האם שר החוץ קיבל חומר על החלטה זו, על מה היא מבוססת ומה הגנתנו בענין זה?

ג. היה פרסום בקשר לענין של ארגון אונר"א בקשר לפליטים. היה סיכום שניתן לזה סכום של 14 מיליון לירות השנה, לא בכסף. כלומר, בכסף - למעלה ממיליון לירות והיתר בשווה כסף, וזה לא בדרך הארגון. האם לא כדאי שמה שנותרים אנו בשווה-כסף, שגם זה ייכנס לחישוב? אם נותרים להם כל כך הרבה, מדוע זה לא בא לידי ביטוי?

ד. היתה ידיעה ברדיו שחיילי פקיסטאן נשלחו לאימונים בירדן. מה האמת בידיעה זו?

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אני רוצה לבקש את שר החוץ להבהיר לנו יותר את ענין הרכש מצרפת, מלבד המיראז'ים. שזעתי על כך כבר מספר פעמים בישיבות, כאילו הם אמרו שהמדיניות שלהם תהיה גם המשכיות וגם התקדמות. ההזמנות הוגשו כבר מזמן, ולפני שלושה ימים שמענו בענין זה משהו. אני רוצה לדעת אם אלה הוראות ברורות לקיים את ההזמנות הללו, או שאלה שוב דיבורים כלליים, כפי שהיה בעבר מצדם.

יש לי הרושם שלמרות שיש איזה שינוי בעמדתם, הרי בכל זאת - אין הוא גדול.

אני מבקש שתומצא לחברי הממשלה הדוקומנטציה בענין ניהול שיחות רודוס. אני חושב שכאשר קורא אני בעתון, שמשרד החוץ מקיים או מכין דוקומנטציה על רודוס - מן הראוי שאוכל גם אני לעיין בזה.

הערבים הודיעו שהם מסתלקים מהענין וזה לא צריך להביא גם אותנו לכך, שנהיה נגד רודוס, שם היו גם שיחות ישירות וגם המומנט של התיווך.

כפי שעצמתי - היו כאן כל האלמנטים גם יחד. ולדעתי, טוב הדבר שנאמר בשעתו על-ידי ראש-הממשלה, בארה"ב, שלא היה שום יסוד לכל ההסתייגות ליד השולחן. מה שעשו הערבים - מעמיד אותם באור שלילי, בעוד שאנו עומדים כאן באור חיובי יותר.

אני מעונין לגופו של ענין, וניתן להניח שזה יצוץ מחדש, וזה אינו סוף-פסוק, מה שאומרים הערבים כיום. על כן, נלמד את הענין ואל נמהר לומר "לאו" על כל דבר.

לגבי ענין הפליטים: אני גורס, שהענין הוא שלנו. מדבר אני עתה על אותם שלוש מאות אלף פליטים, הנמצאים עתה ברצועת עזה, (מאתים אלף מהם) וביהודה ושומרון. לדעתי, ישראל אינה צריכה להשאיר את הפרצה הסוציאלית הזאת מלאה שנאה כפי שהיא. צריך להתחיל לפרק אותה ולהבריא אותה, צעד אחר צעד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בשבוע הבא אביא את התכנית ונדרון בה.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

ראש הממשלה המנוח אמר לי בצורה סרקסטית, ליד שולחן זה: "הפליטים שלך"... לא נבהלתי מאמירה זו כל כך. היו לו תכניות ומגמות שאחר-כך פסק לפעול לפיהן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

השר קול, אנו עוסקים עתה בהיסטוריה? אני חוזרת ואומרת לך, שלא זו דווקא לפי דרישתך, אלא במשך חודשים עבדו אנשים רציניים ועיבדו תכנית. את התכנית הזאת אביא בשבוע הבא לדיון לישיבת הממשלה. לפני דיון זה אביא בפניכם דו"ח - מה עשו בשטח זה. מעולם לא היה מצב פליטים אלה טוב מכפי שהינו עתה.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

מצבם עתה טוב יותר?

ראש הממשלה ג. מאיר:

וכי מה השאלה? האם אינך יודע זאת?

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

מונחת הצעה על שולחן הועדה של השרים בענין רצועת-עזה ולא מגיעים לדיון על כך. כוונתי, בדברי אלה, להר-עיבל ולהר גריזים.

הביקור בואתיקן היה חשוב מאוד. אני חושב שמנשבת עתה רוח טובה יותר משם, ואני מרגיש כבר בקיומה. אני יודע שבכנסיה הקתולית לא נעשים הדברים מתוך יזמות פרטיות. ביקרו כאן בזמן האחרון כמה קרדינלים, ממקומות שונים בעולם, מיבשות שונות, והם פרסמו מכתבים למאמיניהם בהם נקראים הם להגביר את צליינותם לארץ הקודש, ומשתפים אתנו פעולה במשרדי התיירות. כל זה אינו בא מעצמו. הם לא היו עושים זאת לולא קבלו היתר מרומא.

לכן אומר אני שיש לעניין זה מהלכים והפגישות של שר החוץ שלנו עם האפיפיור תבה גלים, ותעזור במשנה מרץ להגברת הצליינות. אנו מעונינים בכך מאוד, לא רק מטעמים כלכליים, אלא רוצים אנו שיבואו ויראו כיצד חיים אנו כאן בישראל.

העובדה ש..... נסע עתה לנהל תעמולה למען צליינות, בארה"ב, גם לעניין זה נודעת חשיבות, כי זה לא נעשה בלי יוזמה מרכזית.

הקרדינל גושין הוציא איגרת מיוחדת, לפי בקשתנו, והיו כאן מנהיגי הכנסיה הקתולית מארגנטינה, ופרסמו גילוי-דעת נפלא על ישראל - מה מצאו כאן, כיצד אנו חיים כאן, מהי ישראל עתה וכיצד נראים המקומות הקדושים. בשעתו היה הקרדינל של בראזיל וכן זה של קניה בביקור כאן. בנושא זה צריכים אנו להעריך מאוד את הדבר, כי העולם הקתולי מהווה גורם חשוב; הביקור של שר החוץ שלנו ברומא יקדם יותר את הדברים הללו, כי בסופו של דבר - מרומא תצא תורת הקתוליות.

עלי להביע הערכה על ביקור זה. אני סבור שהוא מהווה תרומה חשובה, בעיקר כאשר נערך אחר תקרית אל-אקצה, והועידה המוסלמית.

חשר מ. בגין:

בישיבה הקודמת, אחר שראש-הממשלה מסרה דו"ח על ביקורה בארה"ב, עמדתי במשפטים ספורים על הבעיה הקרויה - "נוסח רודוס". הדעות התחלקו בענין זה וכבוד ראש-הממשלה אמרה: כל אחד ישאר בדעתו.

היום ברצוני לומר, לאור דברי שר החוץ, את הדברים הבאים: לגבי העתיד, לדעתי מוטב לנו להניח למלים "נוסח רודוס". מה שאמרו המצרים - פורסם כבר ברכים על ידם. מבחינת העתיד, המחזיק בתוכו התפתחויות, שאיננו יכולים לחזות אותן מראש, נוסח רודוס עלול לקבוע מעמד ליארינג, שהיום הוא עצמו אינו דורש אותו. וזאת, בגלל מעמד שהיה לבאנץ', שהיה מתווך ממש.

על כן, מוטב שנחזור לנוסח עליו החלטנו על מו"מ ישיר, שאנו מוכנים לנהל אותו על חוזה-שלום, על כריתת שלום, ונניח לרודוס.

בישיבה, אחר נאום שר החוץ, העליתי את הבעיה של פסקה, שאיני יכול לצטטה עתה, אלא מזכרונאי. אני מקווה שהציטוט מדוייק. וזו לשון הפסקה: "....."

אחזור על פסקה זו, ואחר אזכיר רק שהדיון הזה צריך להתקיים בנוכחות שר החוץ, ראש-הממשלה סיכמה, שנשוב לענין זה עם שובו של שר החוץ מעצרת האומות; לכן, אבקש ששר החוץ יתייחס לאותה פסקה, עליה ערעתי ואותה ציטטתי קודם לכן.

ציטטתי את הריישא. ואיני יכול לכתוב זאת מלה במלה. אך דומני שהנוסח מדוייק. הישגתי על כך, מתוך הנחה, שהדבר ניתן לפירושים שונים ועל פסקה כזאת לא היה דיון בממשלה, במיוחד לפני הנאום.

מעולם לא החלטנו על "PALESTINIANS ON

"BOTH SIDES OF THE JORDAN".

חשד י' ספיר:

לדברי ד"ר ורהפטיג על ההודעה שאנחנו מוכנים למו"מ של שלום בלי תנאים, בלי איזכור ירושלים, יש לדעתי גם יתרון מסויים. אילו הויכוח היה רק על ירושלים, אפילו אליבא ד'מתונים ביותר, היה בזה הצדקה, כי אחת אפשר היה לחשוב שאנחנו, בניגוד למה שחוזרים ואומרים אנו, מוכנים נהיה הפעם גם לוותר, וגם בענין זה.

מאחר ואליבא דכולם, יש עוד דברים רבים מלבד ירושלים, אם נזכיר את ירושלים, שאינה באה בחשבון למו"מ כלשהו - הרי, כפי שנאמר כבר כמה פעמים, יתקבל הרושם כאילו חוזרים ומדגישים שוב, שכאשר מוציאים מכלל זה את ירושלים, הרי כל השאר - הרבה יותר פשוט... איני מבין מדוע נחוץ לנו הדבר הזה.

אם נגיע לשולחן הדיונים על השלום, העובדה שמוכנים אנו לשבת ללא-תנאים מוקדמים, מלבד תנאי אחד, שלמחרת הישיבה המשותפת נגיע לשלום ולא לשכיחת נשק....

שר הדתות ז' ורהפטיג:

אל מי אתה פונה?

חשד י' ספיר:

אני אומר את דעתי בלבד, שאינה תואמת את דעתך שלך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

התייחסתי לידיעה, שכאילו שר החוץ אמר, שגם את ירושלים מניחים לנו על שולחן הדיונים.

השר י. ספיר:

דבר שני, בענין רודוס, צריך, לדעתי, להדגיש בהקדמת דברינו, שמוכנים לנו לנוסח רודוס, בתנאי שמדובר על שלום; כי נוסח רודוס, לפי ההיסטוריה, קשור עצלנו עם שכיתת-נשק.

בענין זה, רוצה אני לומר משהו, ולהציג סימני-שאלה בסוף הדברים: הדברים מכוונים לראש-הממשלה והדברים שעמענו מתוך הדיו"ח שמסרה וכן מדברי שר החוץ היום.

למדתי מהדברים שעמענו כאן, שלמעשה - מצד רוב המדינות המטפלות או מתענינות במצב במזרח-התיכון, ישנה למעשה הכרה מסוימת, ויתכן גם השלמה, שהמצב הנוכחי, שנקרא לו "הסטטוס-קוו" - אינו ניתן לשינוי ללא שלום ממש וללא פגישת, ולא חזוה אם תהיה באיזה מוסד, אך היא תתקיים בינינו והערבים. האם יהיה נכון לומר, שכתוצאה מזה ובהתחשב עם הסרוב הערבי, שעומעים עליו לא מהיום (ואני שייך לאסכולה שאינה מאמינה שהם ישנו דעתם ברוך) - האם יכולים לנו לצפות, מבחינת הלחצים הבינלאומיים, תקופה ארוכה יותר של העדר-לחצים כאלה? אם זה המצב ואנו יכולים לא לעמוד בצורה חריפה וחדה על המעמד של כל-מיני תנודות יום-יום, באפשרות של יצירת לחצים עלינו - אם זה נכון, הרי המסקנה הנובעת מההנחה הזאת היא דבר אחד: אנו חייבים לגשת, בהקדם האפשרי ביותר (וזה יכול להיות בממשלה הבאה) לתכנון המדיניות שלנו לתקופה ארוכה יותר מאשר בתגובה

לארועים בטחונים או מדיניים אלה או אחרים. בשטח הבטחון, זה אינו בידינו ונצטרך לפעול ללא-ספק, מתוך קו, אך לפי המציאות. אך אם בשטח המדיני עומדים אנו בפני תקופה ממושכת יותר של העדר לחצים - מזה מתבקשת מסקנה, וגם הצעה, והייתי רוצה להציע, שנסכים בינינו, שהגיע הזמן, שהממשלה תשב ותדון על תכנית-פעולה, במצב זה של הסטטוס-קוו, לתקופה ארוכה יותר מאשר זו הקצרה, לפיה נהגנו עד היום. האם טועה אני בהרגשתי זו?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לשאול אותך, אם אינני טועה: כאשר אומר אתה דברייך אלה, האם כוונתך לומר שהלחצים אינם על נסיגה בטרם שלום?

חש"ל י. ספיר:

כוונתי שהם באו לידי הכרה, שהעניין אינו כזה, שניתן לסידור תוך תקופה של שבועות אחדים, אלא הוא ממושך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אך אין פירוש הדבר, שלא יהיו לחצים. בעניין נסיגה - לא. אך כל זמן שמדברים חשניים ביניהם - עדיין יהיו לחצים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני רוצה להצטרף לדברי הערכה שנאמרו כאן על-ידי ראש-הממשלה בישיבה הקודמת וכישיבה זו - על ידי חש"ל קול, לא רק לגבי השיחה עם האפיפיור, אלא קודם-כל לגבי העבודה בעצרת וההופעה בה של שר החוץ שלנו.

ברצוני להעיר כמה הערות: אני משתומם, שענין רודוס עדיין עולה כאן על השולחן. לאור ההתפתחות האחרונה, צריך היה, בעצם, לתת פרס לריאד, מטעם אלה שחוששים מפני נוסח רודוס. אומר אני זאת למרות שאני איני חושש מענין רודוס. וכי מה קרה כאן? ריאד רצה להכניס טריו, מקל בגלגלי עבודתנו ולשבש הופעת ראש-הממשלה באמריקה. ראש-הממשלה חשיבה באופן ברור, מוחץ, במכה ראשונה. והם נאלצו, על ידי לחצים ערכיים, לחזור בהם עד כדי כך, שחזרו עד להחלטות חרטום.

אני מצטער על כך. אילו ניתן היה לאפשר ענין רודוס, כמובן - על רקע השגת שלום בין הצדדים - הייתי רואה זאת כשעה חשובה וכדבר המקדם את עניננו. אך אלה המשקיפים על כך מבחינת התכסיס, אם טוב או רע הוא לנו, מבחינת הופעותינו - הרי מנקודה זו - ידינו על העליונה מהרגע הראשון ועד עתה.

אני סבור שכאשר הגבנו על ענין רודוס, אין לנו שום סיבה להסתלק או להחליש במשהו את ההסכמה להופעה שלנו כפי שבאה לידי ביטוי ברגע הראשון על ידי ראש הממשלה, ונמשכה אחר-כך על ידי שר החוץ.

דבר שני: ושוב, הערה שחוזר עליה שר הדתות. בענין זה, חושב אני שחשך ספיר העיר הערה נכונה ולא התייחסתי אליה. נאמר, שכל דבר פתוח, אך לגבי כל נושא יש לנו דעה ונביא אותה אל שולחן הדיונים. אילו נאמר היה שכל נושא פתוח, אבל בענין ירושלים - לא בא בחשבון לדון שוב, כלומר: ענין ירושלים אינו קיים בכלל מבחינת דיונים אלה - הרי, קודם כל יוצרים אנו תנאי מוקדם, שאפשר להאחז בו, שישראל שומרת לעצמה בכלל את האפשרות של מו"מ.

מצד שני, יש לנו דעה בענין ירושלים, ובענינים אחרים - אין לנו דעה. כך אומרים אנו, שהכל הוא בבחינת "NEGOTIABLE", ושום דבר אינו סגור. לגבי כל דבר יש לנו דעה, וכל זה לפי הדעה שנכבד עצמנו; מתוך כך נראה לי שהדבר כפי שנאמר - נאמר בצורה הנכונה והנכונה ביותר.

דבר שלישי, בענין הנסיגה - עושים עוול בזה שמפרסמים שני פרסומים, שאינם נכונים. יש פרסום, כאילו דורשים מאתנו נסיגה בטרם-שלום. ישנו פרסום, שאינו דורש מאתנו נסיגה בכלל - לא בטרם שלום ולא בזמן שלום. הנכון הוא, עד כמה שאני מבין, וזו אולי שאלה שאני שואל אותה: ב"היום" קראתי פרסום אחד, בו נאמר: לא ידרשו מאתנו שום נסיגה בשום תנאים - לא היום ולא בשום זמן אחר.

השר מ. בגין:

לא היה כדבר הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם קורא אתה את כל העיתונים?

שר הבריאות י. ברזילי:

כן, ואפילו את "על המשמר". אני הבינתי שלא רק שלא היה כל לחץ, אלא היתה כוונה חיובית, שאין נסיגה בטרם שלום. אני הבינתי, שאם היה או לאו לחץ, זה היה די ברור, שכאשר מדברים על שלום - לא מדברים על הגבולות הקיימים, אלא על גבולות חדשים, שאנו קוראים להם הערכות חדשה והם רואים בזה נסיגה.

בשבילי, כשלעצמי - אומר אני, גם ליר שולחן זה - ואיני חושש לומר זאת, שהערכות היא בשבילי סינונים לנסיגה.

(עד כאן רשם י. מ. מכאן ר. מ.)

הדבר האחרון - ענין הפלשתינאים. אינני צריך להרחיב את הדיבור על הענין הזה. הדברים ידועים לשר החוץ.

שר המטרה א. ששון :

הערה אחת בקשר לנוסח רודוס. אני סבור שרצוי לנו לא להוריד את ענין רודוס מעל הפרק של העולם. ואסביר זאת. לא אנו שיומנו את הענין. היו אלה המצרים - אשר כפי שהסבירה לנו ראש הממשלה בשיבה הקודמת, וכפי שהסביר עכשיו השר ברזילי - אשר רצו לשים מכשולים בדרכה של ראש הממשלה. אבל מה קרה? הדבר יצא בעוכרם משני טעמים. ראשית, הוא זרע מבוכה גדולה מאוד בעולם הערבי. יש בוודאי מישור העוקב עכשיו אחרי הדברים שאומרים הסעודים, האלג'יראים או אפילו הסורים או המלך חוסיין, בענין זה. הם שוללים את הענין הזה. אבל לא זה העיקר.

עד עכשיו היה ברור בעולם דבר אחד, וכולם אמרו זאת: יש ללכת לפי החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר. כל מי שדיברנו אתו בכל מקום המליץ על כך. אולם עכשיו התעורר בעולם, במכלול הזה, ענין שני - שיחות רודוס. אני חושב שהערבים לא ילכו לקראת שיחות רודוס, וזה דבר מאוד חשוב בשבילנו. העולם יכול להגיד כבר עכשיו: לא רק החלטת מועצת הבטחון, אלא יש גם ענין רודוס. כאשר אנו מופיעים ואומרים כי אנו מוכנים לכך ללא כל תנאי - דבר זה מחזק אותנו בעולם. אני חושב, לכן, בניגוד להערכתו של השר בגין, שהדבר הוא מהאינטרס שלנו, לא להוריד את הנושא הזה של שיחות רודוס מסדר יומו של העולם.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

הערות קצרות מאוד.

בענין רודוס, אני מסכים בהחלט עם הדברים שנאמרו על ידי השד שטון והשד ברזילי. אני מפנה תשומת הלב כי חשוב מאוד לתת תפוצה מכסימלית לפוטוסטטים שהיו בענין רודוס, על-מנת שידעו מה היה ברודוס.

ראש הממשלה ג. מאיר:

השגריר בושינגטון קרא למסיבת עיתונאים בענין

זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

צריך להחדיר זאת לעיתונאים, לפרלמנטרים, לדיפלומטים, לממשלות וכו'. אין להרפות מכך. על כל פנים, לא אנו צריכים להרפות מכך. הארגומנטציה נאמרה כבר.

שנית, זה כבר האפיפיור השני החוזר בתשובה. בכלל, השיחה הזאת סימפטית מאוד. לאמור, אהבה שכזאת, אהבה נוצרית שכזאת, אבל יש גם ענין ירושלים...

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא אמר: כבוד יש לכם, תשתדלו להשיג גם אהבה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

האפיפיור הקודם היה יותר אנושי, יותר ישר. אבל לא נפגשתי עם אפיפיורים. אני מחשיב מאוד את הביקור הזה. אבל אני בשיטתי, כי בענין ירושלים - כאשר נגיע לזה - תהיה התלכדות גדולה, ואתה עוד לא יודע באיזו צורה האמבוש הזה יפעל, ואיך הנוצרי הזה יופיע בענין ירושלים. משום כך, אני רוצה להזהיר בפני אופטימיות לגבי ענין שהוא הפסימי ביותר.

יש לי שאלה, ובוודאי יגידו שיש לי אופציה עליה. אני רוצה לשאול את שר החוץ על הידוע לנו בענין ברית וארשה של המדינות הערביות המתקדמות. מה ידוע לנו בענין זה? כי טמון בזה איזה דבר. הייתי רוצה שישביל אותי, אם אתה יכול, בענין ריכוזו הצי הסובייטי בים התיכון. זהו ריכוז אדיר. כיצד רואים ענין זה בעולם?

שר החוץ א. אבן:

חשד ורהפטיג פתח בסוגיית המשא ומתן. אני חושב שיש רק ברכה בנוסחה המאומרת שישאל מוכנה למשא ומתן ללא תנאי מוקדם ואין אף נושא אחד האסור בדיון. אני חושב, שאולי כמה מאתנו הגיעו לידי ערכוביה בין שני המושגים - המושג של "NEGOTIABLE" והמושג של "ויתור". כאשר אתה מסכים על המושג הראשון, כלומר, על כניסה למשא ומתן, אין זאת אומרת שתותר על הצד שלך או על העמדה שלך. במקום לחלק את הנושאים ל-Negotiable או Non-Negotiable - וזה ההגיון מבחינה טקטית והסברתית, מוטב לומר ששולחן נקי ומי שיעלה תביעה - תביעתו תהא נשמעת, אבל זה איננו מחייב שתביעתו תבוא על סיפוקה.

כאשר הייתי בלונדון, בדרכי חזרה, נשאלתי - וכאן לא רצו להאמין שעמדה של "Non-Negotiable" אין לנו בוקבולרי שלנו - ומה בענין ירושלים? התשובה היא: את הכל יכולים להעלות לשולחן הדיונים. וגם כאשר ראש הממשלה נשאלה בראיון בטלוויזיה ב-סי.בי.אס. היא ענתה, כי שום נושא איננו טאבו. לנו יש עמדה, להם יש עמדה. הוכח שההבהרה הפשוטה הזאת הביאה לנו פירות רבים. רבים הבינו שעמדתנו יותר מתונה מכפי שהבינו זאת מלכתחילה. האפיפיור חושב שזה

פוחח עידן חדש.

לדעתי, אין לנו שום סיבה להכנס לברורים. אבל אם אומרים: ומה לגבי רמאללה? ומה לגבי שכס וכו'? התשובה צריכה להיות: אני מסרב להכנס לפירוט טריטוריאלי. אני קובע עקרון. כאשר יש משא ומתן, יש גם משא וגם מתן.

מר סיסקו הבהיר מה שהוא קורא "יציגו במשא ומתן את הדברים שהם INDESPENSIBLE".

לגבי אונסק"ו, היה דיון ונראה רבים אוייבינו מאוהבינו. אם כי אומרים שדברי המזכיר הכללי היו דווקא שקולים והגונים.

לגבי התזכירים של הואתיקן, אני בכל זאת רוצה לציין שנחלנו הישג על ידי סודיות העניין. אם שואלים, מדוע? מפני שהעניין נשמר כל הזמן בחומותיו של משרד אחד ולא יצא לשום שולחן דיונים. הם דווקא רוצים שהחומר הזה יהיה נקודת מוצא לדיונים אתם. יש עמדות קיימות. אלה אינן עמדות ישראליות וגם לא עמדות ערביות, אלה הן עמדות שאפשר היה לצפות להן מאיזה מדינאי שבדי, למשל, אבל עובדה היא שהגענו לידי כך שרוצים לנהל אתנו שיחה ידידותית, עם מסמכים, והם מוכנים לקבל את תשובתנו. זאת התקדמות לגבי כל הנוהג אשר היה מקובל לאחרונה.

כאשר אני קורא את החומר הזה שנזכר בשיחה, ניתן לומר שהם מחלקים זאת לשני מישורים. במישור העליון של הרוח, ההיסטוריה והשלום, ובסופו של דבר מגיעים לדברים מאוד ממשיים. אם אנו רוצים לקרב אותם אלינו, יותר קל לנקוט מדיניות מסוימת בדברים הקטנים. למשל, יש כאן תביעה מיוחדת לתיקונים בחוק החינוך מבחינת החופש שלהם לקיים את ההוראה שלהם. למעשה, הוא מבקש שבמדיניות שלנו בשטחים, נפלה את הנוצרים לטובה.

שר הסעד י. בורג :

אתה אומר חינוך, או שזא זה שייך גם למסיון?

שר החוץ א. אבן :

מדובר על חוק החינוך. הוא גם אמר שב-7 ביולי 1969 אישרה הכנסת את חוק הפיקוח על בתי ספר, אשר חל למעשה על בתי-ספר בלתי ממשלתיים מכל הסוגים. החוק הזה כולל בין השאר חוקים מאוד מגבילים לגבי האפשרות לפתוח בתי ספר ולגייס מורים. הם מבקשים שנעניין בעניין זה.

לגבי השטחים, הם מדברים על תנועות אוכלוסיה ועל גירושים. ולמעשה, הם אומרים: אל תבחינו בין נוצרים ואחרים. זה אומר שצריכים להזהר ביעוד ובאמצעים שננקטו בעבר לגבי הפקעת שטחים ערביים, ובעיקר הפינוי שנעשה בגליל. הכס הקדוש התערב לטובת שני כפרים קתוליים - עקריית וכפר ביראן. הרמז ברור. והיו עוד כל מיני דברים כאלה.

אם נחשוב שהגורם הזה הוא גורם שרצוי שנתקרב אליו, אז אני לא סובר שעל ידי דברים די מעשיים אפשר להדגיש את הנקודה שמדגיש השגריר, שהם זקוקים לאיזה בטחון. יש לי רושם שהוא יופיע כלפינו כפי שכל האפיפיורים הופיעו בפני כל שליטי ירושלים. הם הגיעו לידי מסקנה שאנו שם ונשאר שם ויש להגיע אתנו לידי יישוב כמה בעיות.

תוך כדי כך, יש עניין שהוא יותר חשוב מן התחום המוגבל. אני מחשיב את הצד האקולוגי של הברור הזה. אחרי הקונסיליום האקומני, הם מחפשים הסברה רעיונית אשר תוכל לאכסן את התופעה של ישראל. והם הגיעו לידי העניין של ההתפתחות ההיסטורית לפי החוק, וכי יש להתייחס למציאות הזאת בכבוד. לזה, לדעתי, יש משמעות רבה. כי היה חלק כה-רב לתסביך הזה, בין כל התסביכים שהצטרפו לאי-קבלתנו בחלקי עולם שונים. ואם הם מוכנים להגיע לפילוסופיה כזאת,

הרי יש לכך חשיבות לא מבוטלת.

לגבי השאלות של השר קול. זה המצב השוטף בצרפת. אני רק יכול לציין את המצב כמו שהוא. פומפידו אמר: מיראז'ים - לא. מה שהיה לפני ינואר - אפשרי. למרות זאת, לא היו תזוזות גם במה שהיה מחוץ למיראז'ים. במידה שהיו תזוזות, לא היה ברור באיזו מידה זה דבר מוסמך ומאושר. לפני כמה ימים אפשר היה לקבוע את יוזמתו של ראש הממשלה, שבאן דלמאס, שהוא מסר למשרד החוץ ומשרד החוץ מסר לנו כי בקרוב נראה תזוזה. לאמור, לגבי הבקשות שביקשנו, אבל מחוץ לשטח של המיראז'ים. זאת הודעה. אין זה מבוסס על תזוזה, אין זה מבוסס על הודעה כזאת שנמסרה ממשרד ראש הממשלה, אלא זאת הודעה ממשרד החוץ שהעניין הזה יבוא על פתרונו ועוד מעט נראה זרימה מסוימת.

לגבי נושא רודוס, אנו עושים עכשיו אוסף של מסמכים. כל המסמכים שאנו מגלים מחזקים את טענתנו - ואנו בעצמנו לפעמים מופתעים מכל מיני דברים שאנו חופרים במכרה הזה של המסמכים - שזאת היתה ועידה בינלאומית ריבונית אשר התכנסה ומינתה יושב-ראש. באנץ' מדגיש שהוא יושב-ראש בזכותם של הצדדים, אשר נפגשו וקבעו נוהלים. והנוהלים אינם שונים מהנוהלים של ועידת הודו-סין או ועידת וייטנאם. לאמור, פגישות משותפות רשמיות ובלתי רשמיות, לפעמים היושב-ראש מדבר לפני כל ישיבה עם הצדדים על מנת להסיר איזה מכשול מן הדרך. והעיקר הוא, לדעתי, לא ענין הנוהל, אלא ענין הגדרת המטרה. באנו לרודוס ואמרנו: עכשיו הבהרנו שאם יהיה דבר כזה, יצטרכו הצדדים לומר... כלומר, הגדרת המטרה היא: באנו לוועידת שלום.

במסיבת העתונאים ציטטתי מסמך שרק נתגלה לי מאז שבתי. יעקב מאליק אומר ב-3 במארס 1949, כפי שכבר אמרתי לכם: "מדוע הצלחנו? מפני שזה היה משא ומתן ישיר ובלעדיו לא היינו מגיעים לידי הסדר." כאשר באנו למועצה על מנת לחוג את הסכם רודוס, יעקב מאליק נאם את הנאום הזה. האירופה היא גדולה, כי הוא עדין נמצא שם.

יש הרבה מאוד נאומים כאלה, ובמיוחד ישנם פרוטוקולים מהתקופה הזאת. קיים גם הענין של באנץ'. באנץ' הסתבך, או שוכרנו טושטש או שהוא רוצה להביא את הזכרון לשירותה של מדיניות חדשה. על כל פנים, המסמכים קיימים. ב-3 במארס הוא אמר:

יש עדות רבה על כך. על כל פנים, אפילו הצדדים נפגשו עם היושב-ראש בנפרד, לא התחייבו שום דבר עד אשר לא נפגשו מסביב לשולחן.

על רקע זה, אני חושב שעמדתנו היא נכונה. אנו לא יצרנו את רודוס ולא אנו אמרנו: רודוס. אמרנו: אם יארינג יזמן אותנו לוועידת שלום, כפי שבאנץ' זימן אותנו לוועידת שביתת-נשק, אנו נבוא. ואם מדובר על רודוס - אנו בעדים נוכל להעיד מה היה שם. אגב, היו למעשה שני רודוסים - רודוס של מחניים וראס-אל-נקורה, ורודוס במהדורה שניה עם ירדן. שלב הביניים של חשיחות עם היושב-ראש היה בפגישה המשותפת. לא היה שלב ביניים אחר. צללנו מיד לפגישה הישירה. הפגישה היתה ברודוס. עיקר המלאכה נעשתה בשוני, בפגישה עם המלך עצמו; במחניים - עם הסורים; ובראס-אל-נקורה - עם הלבנונים. בסוף, היושב-ראש כינס אותנו.

אנו מקבצים עכשיו את המסמכים האלה, אפילו בלי פירוש רש"י. המסמכים האלה יספרו את דברם. ישנם גם התבטאויות של נציגים המבליטים מה היתה המגמה. למרות שהמצרים תומרנו למצב קשה - ואני לא חושב ששמוענו את המילה האחרונה, אבל ידוע לנו לפי דברי סיסקו, כי הסובייטים כנראה נתנו איזו שהיא התחייבות שהם ינסו ללחוץ, אבל אני מניח שהסובייטים ייסוגו עכשיו מהתחייבותם. אבל הואיל והמסמכים כאן הם לטובתנו, אני לא מציע שאנו ניזום את הענין. אבל אם שואלים אותנו, אני חושב שעלינו לומר: כפי שהלכנו לוועידת שביתת הנזק שזומנה על ידי באנץ' - אם יארינג יזמן ועידת שלום, אנו נלך אליה.

לגבי הפלשתינאים, אינני סבור שטענתו או דאגתו של חשד בגין מוצדקת. אנו חייבים למצוא איזה הסבר לענין הזה של הפלשתינאים ולזכותם להגדרה עצמית. התשובה היחידה הנראית לי היא לומר: הבעיה איננה בעיית ההגדרה העצמית. הבעיה היא השלום, והשלום פותר ממילא את בעיית ההגדרה העצמית. בתנאי שלום ייקבעו הגבולות, ומשני צידי הגבול יימצאו הערבים הללו. יהיו אלה שהם אזרחי ישראל והם אזרחים חופשיים במדינה חופשית, ויהיו אלה שיהיו אזרחים של מדינת ערבית, ולא חשוב לי מה קוראים לזה. לכן, הבעיה של הגדרתם נפתרת על ידי עצם השלום ואי-אפשר להקדים את בעיית ההגדרה העצמית לבעיית השלום. הנושא הזה חי מאוד בעיקר בקאמפוסים. אין אהדה רבה למדיניות הערבים, אבל ישנה למושג הזה של ערביי פלשתינה. מה יהיה? אם אינם בני חורין, הם אינם אזרחים של שום מדינה. התשובה היא שהם יהיו אזרחים של מדינות. ולא אמרתי "מדינה ערבית". כך זה הובן על ידי כולם. ואם חשד בגין ישמע את הדברים, הוא יבין שאין פירוש אחר.

המגמה היא להביע את המושג של "הגשרים הפתוחים" ולומר כי גם בעת שלום צריכים הגשרים להשאר פתוחים. אני אמרתי:

לא נאמר כאן היכן הגבול. העובדה היא שבצד הזה של הירדן יש כ-900 אלף פליטים בעוד שבצד ההוא יש כמיליון ורבע. כלומר, במזרח ירדן יש כ-60% שהם פלשתינאים. צריך לשלול את ההנחה כאילו יש פה שלושה עמים שצריכים לבוא על סיפוקם. ישנם שני עמים - גם לפי המדנט הבריטי - יש העם הישראלי והעם הערבי. הבעיה נשארת, כיצד לקבוע את תנאי הדו-קיום בין שני העמים האלה. אם מודים בזה, אתה מגיע לידי אבסורד, שיש עם ישראל, יש העם הירדני ויש העם הפלשתינאי ולכן יש להקים שלוש מדינות. מה שאני אומר, הוא דווקא שלילת המושג של הפלשתינאים בנפרד מהמושג של ירדן.

השר מ. בגין:

אני מבין שאתה מסכים שנרון בסוגיה הזאת?

שר החוץ א. אבן:

כן.

אשר לדברי השר ספיר, אני לא חושב שכאשר מדברים על הליכה לרודוס מתייחסים לשביתת נשק. אנו אומרים: עכשיו הבעיה היא שלום. הפרוצדורה יכולה להיות דומה למה שהיה שם. מעולם לא אמרנו כי אנו רוצים ועידה נוספת לרודוס, אלא אמרנו שאנו רוצים ועידת שלום (PEACE CONFERENCE). אבל אם יארינג יזמן אותנו לנוהל כזה שהיה שם - אנו נגיב.

אשר לשאלה לגבי הלך הרוח הכללי - אין עכשיו לחץ על נסיגה בלי שלום או לפני שלום. המושג של זאת העמדה האמריקאית. ניכסון חזר עליה באוני ראש הממשלה. אמריקה נוקטת בעמדה הזאת מיולי 1967. מה שאנו אומרים הוא זה: בשעתו כך היה. הלחץ הוא שנפרש את המילה "שלום", כפי שהם רוצים שנפרש אותה, אבל ברור שלא ניסוג לפני שלום. אינני אומר גם שקיים לחץ. כל עוד שאין שום תזוזה ערבית, הדו-שיח מתנהל כפי שהוא מתנהל, אבל חילוקי הדעות אינן על בעיית הנסיגה, אלא מה היא הגדרת השלום אשר תמורתו יהיה מוצדק לזוז מקווי הפסקת האש.

השר ששון צדק כשאמר שענין רודוס מוסיף משהו מבחינתנו לעומת החלטת מועצת הבטחון, כי אותה החלטה איננה כוללת את המילה "NEGOTIATE", כאשר גורמי חוץ מעוררים את שאלת השלום, אם קיבלו דעתנו שאי-אפשר לקדם הסכם בלי משא ומתן.

אשר להערתו של שר החינוך, איש איננו יודע מה תהיה עמדת הואתיקאן אם ענין ירושלים יהיה מציאותי. אבל אי-אפשר להתעלם מן העובדה שאמונה באפשרות של בינאום נחלשת והולכת, כי בינאום הוא באמת דבר אבסורדי, אי-אפשר לעשותו. יש דבר שנגר' לא דיווח עליו, כאשר הוא אמר: אם יש מגמה של קרושה, וחשבנו כי הדרך האיריאלית היא בינאום - הדרך הזאת אינה מצליחה ויש לחפש פורמולה אחרת. הוא אמר: בין השאר, עלינו להביא בחשבון שהאו"ם איננו גורם. חשבנו ב-1947 שהאו"ם יוכל לנהל מדינה עכשיו בקושי האו"ם יכול לנשום בעצמו. ועל כן, המזעזה מעורדת לקראת הסדרים בין הרשות החילונית במישרין עם הואתיקן או עם איזו רשות מוסלמית. הוא רואה שהאו"ם איננו גורם עכשיו אשר יכול לעזור לו. אחרים אומרים, וקסרולה בתוכם: לא רק שהוא יותר חלש משהיה, הוא גם איננו נוצרי כפי שהיה. האו"ם בשנת 1947 היה נתון בידי קתולים. היה להם יותר מ-60% באו"ם. עכשיו הצטרפו לאו"ם כל מיני עכו"ם למיניהם והכוחות האפריקניים והכנסייה אינה מוכנה להסתמך על הגורם הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מילים אחדות לענין רודוס. מתברר, שזה באשמת, שאינני מבינה את עצמנו. כל הזמן דיברנו על משא ומתן ישיר. עזר לנו אלוהים ומעלים עכשיו את ענין רודוס. מעלה זאת מצרים ולא אנחנו. המניעים מדוע הוא העלה ענין זה הם ברורים. עכשיו רוצים לטשטש זאת. לנו יש מסמכים המראים שזה היה משא ומתן ישיר, כשם שמתנהלת כל ועידה בין צדדים, או בין צדדים עויינים או יריבים בשטחים השונים. לא מתיישבים ולא קמים מהשולחן, או כן קמים מהשולחן, ויש כל מיני שיחות אחרות, והיושב-ראש, מטכ"ל הדברים, משוחח עם צד זה ועם צד שני, ולבסוף יושבים ומגיעים להסכם. באנץ' העלה נקודה שהמצרים התרגזו עלינו בענין מסויים. יש איזה אינצידנט עם העפרון של יגאל ידין. כנראה התרגז באיזה ענין, השליך עפרון שהיה בידו והעפרון פגע דווקא בנסיך מצרי. ואז הם אמרו: יותר הם לא יושבים אתנו. אבל ברור שבאנץ' שוחח עם צד זה ועם צד שני והפגיש עוד פעם את הצדדים. לנו יש תעודות רשמיות. במקום שכולנו נגיד בקול אחד: רוצים את רודוס - בבקשה, יהיה רודוס, אבל בדיוק מה שהיה ברודוס. מה אנו עושים? לא כלום.

ואגב, קראתי מאמר ראשי באחד העתונים, ואינני יכולה להתפאר כמו השר ברזילי, שאני קוראת את כל העתונים וכל מה שכתוב בהם. בקושי אני מגיעה לעתונים אחדים וגם אז רק לכתובות. אבל ישנם מאמרים פה ושם שאינני יכולה להשתלט על הדבר הזה. אנו יוצאים מכלינו כדי להוכיח שרודוס זה בדיוק מה שהמצרים אומרים. אולי, בכל זאת, נעמוד תחת לחץ בענין רודוס? ולכן, נדמה לי שכולנו יחד צריכים לומר: רודוס? בבקשה, יהיה רודוס, ולאור הפירוש שלנו. הנה המסמכים. צריך לסמוך קצת על הערבים והרוסים שלא נגיע לזה. אבל לולא הזכירו את המילה "רודוס" ולו היו אומרים: יארינג מכנס את שני הצדדים לוועידת שלום על פי כל התקנים שלפיהם היו ועידות שלום בעולם, גם משא ומתן ישיר, גם שיחות של היושב-ראש עם כל צד לחוד, גם ישיבות לא רשמיות - היינו אומרים: לא?!

ואינני יודעת מישהו שכלל איננו רוצה בשלום. יש כאלה האומרים: אנו רוצים בשלום אבל בתנאים אלה ואלה.

לפי דעתי, התרומה הגדולה ביותר משטח המדיני היתה כאשר הממשלה עמדה נגד כל מיני יצרים ולא החליטה על הגבולות. לכן היא יכולה גם עכשיו להגיד: בבקשה, הכל מותר לעלות על השולחן. נאצר יכול לעלות על השולחן את גבולות 1947 - ואני בכוונה אמרתי זאת במקומות אחדים, על מנת להראות את האבסורד שבדבר. הוא רוצה לעלות את גבולות 1947? בבקשה. הוא אמר זאת ליארינג - בבקשה, יעלה זאת על השולחן. יש איש אחד בעולם המעלה על דעתו שהיות ואנו מרשים להעלות את גבולות 1947, אנו גם נקבל את הגבולות האלה? אבל על השולחן אפשר להעלות הכל. מה זה אומר? שום דבר. זה רק מוכיח שישראל מוכנה לשבת על יד השולחן יחד עם נאצר ולדון. הוא יכול להעלות כל מה שהוא רוצה.

משום כך הייתי מבקשת מאוד, שלפחות בינינו לא נכנס לפירושים שונים מה זה רודוס. אנו לא יכולים להתאחד על פירוש אחד, הפירוש הנכון, במקרה זה. זה יהיה רק לטובתנו. מה גם שבמצרים קיימת כבר נסיגה מהענין

הזה.

אני מבקשת מהשר ברזילי לא להכניס עוד פעם את ענין הגבולות. אנו עוד לא עומדים בכך. אם שלום, פירוש הדבר שנצטרך לסגת - דיה לשמחה או לצרה בשעתה, לפי דעת אלה או אלה, אבל עוד לא הגענו לכך. מישוה לא יזוז, לא יותר או לא ייסוג - תהיה החלטת השולחן הזה או החלטת הממשלה החדשה, אבל יהיה איזה שולחן שיכריע בדבר.

הייתי מציעה למשרד החוץ, נוסף על מסמכי רודוס, להוציא מסמך אחר. אני, בכל אופן, נוכחתי לדעת שההיסטוריה שלנו משנת 1918, ממסירת המנדט על ארץ ישראל לאנגליה ועד התקופה הזאת, אינה ידועה לכולם, ואין להתפלא על כך. מה היה המושג של "פלשתיין" ב-1918 עד 1922, ומה עשה צ'רצ'יל ב-1922 ואחר כך עוד פעם חלוקה. איפה הפלשתינאים? ממה מורכבת מדינת ירדן, מי הם תושביה וכו'. הייתי מציעה להוציא גם חוברת כזאת, ללא פירושים מרובים, קצת היסטוריה. נוכחתי לדעת שיש בכך חידוש כאשר אומרים את הדברים האלה. אני אומרת זאת היות ואנו מניחים שגם השני יודע זאת, אבל הוא איננו יודע זאת, בדיוק כשם שאנו לא יודעים הכל על כל מדינה בעולם. אני, בכל אופן, איני יודעת. משום כך, אני מציעה להוציא גם חוברת שכזאת.

השר מ. בגין:

אני רק מבקש שאפשר יהיה לעיין לפחות כאן

במסמכים האלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בענין המסמכים - הדבר פתוח לעיון לכל חברי הממשלה. לא נשלח העתקים לחברים, כי אחרת מחר או מחרתיים זה יופיע בעתונים, ואינני יודעת באיזה עתון זה יהיה קודם. יימצא העתק במזכירות הממשלה. לכך אין

לי התנגדות.

54. המשך חברותה של ישראל בסוכנות הבינלאומית לחקר הסרטן

שר הבריאות י. ברזילי:

מדינת ישראל נתקבלה לסוכנות הבינלאומית לחקר הסרטן, אשר משתתפות בה, יחד אתנו, רק תשע מדינות, והיה בזה ענין של יוקרה רבה: ארצות-הברית, ברית-המועצות, אנגליה, צרפת, גרמניה, איטליה, הולנד, אוסטרליה וישראל. במה הענין?

הענין הוא בכך, שההשתתפות בסוכנות הזאת קצת יקרה. זה עולה לנו 150,000 דולר לשנה. בעוד כמה ימים מחיימת ישיבה של הוועד הפועל אשר עם מחזשים את החברות, תוך התחייבות לחמש השנים הקרובות, וזה מחייב אותנו בתשלום של 150 אלף דולר, או יתכן של 150 עד 180 אלף דולר לשנה. ישנה גם הצעה שיהיה דרוג בתשלום דמי החברות, משום שמתברר שכל החברות משלמות סכום שווה - ארצות הברית וישראל, או ברית-המועצות והולנד.

בענין זה, אני מופיע פחות אינטרסנט כשר הבריאות, אולם יותר אינטרסנט בחור חבר ממשלה. אנשי משרד החוץ גם הם מחשיבים מאוד את הענין הזה. ולטר איתן שלח בשעתו מכתבים גם לשר החוץ וגם אלי, כי הצרפתים יראו בנטישתנו את המקום הזה איזה דבר ישיר כלפיהם, משום שזה מתקיים אצלם, בליון, בצרפת. הם האפוטרופסים על הדבר הזה. בהנחת אבן הפינה השתתף דה-גול.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש הצעה שנצא?

שר הבריאות י. ברזילי:

שר האוצר מתנגד להמשך החברות אם זה עולה 150 אלף דולר. בלי שר האוצר איננו יכולים לפתור את הבעיה הזאת. לולא היתה התנגדות שר האוצר, לא הייתי מביא ענין זה לשולחן זה.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מתפעל מעושרו של שר הבריאות. חוץ מאתנו, יש שם שמונה מדינות, בדרך כלל לא מן העניות בעולם. אני כבר לא זוכר מה היה מצבה של מדינת-ישראל כאשר החליטה בקיץ 1966 על כניסתה למועדון הזה. כנראה היה לה אז הרבה כסף ולכן הצטרפה למועדון. אולם אני יודע מה מצבה של המדינה ב-1970 וב-1971. אני טוען שאנו לא צריכים להמשיך בחברותנו. דרך אגב, כאשר הענין הובא לדיון בממשלה ב-1966, אני לא יושבתי אז ליד השולחן הזה, אבל נמסרה לי אינפורמציה שזו היתה הוצאה במשך שלוש שנים, בינתיים יבררו את הענין, ואולי יצטרפו עוד חברים למועדון ואז יחלקו את דמי ההשתתפות אחרת. לא קרה כלום במשך שלוש שנים. אנו צריכים להתחייב לעוד חמש שנים על הוצאה מינימלית של 150 אלף דולר לשנה, ואולי אפילו על 180,000 דולר לשנה. אפילו בתחום חקר הסרטן בארץ ובאיזה שהוא חקר אחר דחוף במשרד הבריאות, זה סכום מכובד מאוד של חצי מיליון לירות, ואולי זה יהיה אפילו 600-700 אלף לירות, אם מדובר בהשתתפות של 180 אלף דולר. וכשאני מבקר לפעמים בבתי החולים ורואה את המיטות בפרוזדורים ועוד דברים כאלה, אני חושב שיש לנו שימוש טוב יותר בכסף זה.

משום כך, אני מציע: או שאנו מודיעים שאיננו יכולים להאריך חברותנו במועדון, או שנודיע בישיבה שתקיים ב-28 באוקטובר, כי ישנן עכשיו בחירות בישראל, והממשלה הבאה תדון בדבר כאשר היא תדון על התקציב. לדעתי, אין לנו את הכסף הזה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מדוע החברות עולה כסף?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

יש שם מוסד מרכזי אשר בו עושים מחקרים. למטרה זאת, הם גם מקבלים אנשים מאתנו המשתתפים במחקרים המבצעים שם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להגיד מילה בענין זה, ואל תכעס עלי.

שר האוצר.

אני מסכימה רק לדבר אחד שאמר שר האוצר: שאין לנו כסף. יחד עם זאת, כולנו, מי פחות מי יותר, דואגים לתדמית ישראל. הוחלט לא פעם בממשלה להוסיף כסף לנושא יחסי ציבור, להסברה וכן הלאה. ישנם דברים שלא מראים אותם בטלוויזיה, אבל יש להם ערך.

אני זוכרת עוד, כי אחת האמונות של ויצמן הייתה, והוא גם אמר לי זאת: הכיטי, אף פעם לא נהיה מעצמה גדולה, אין לנו חומרי גלם, אין לנו זה ואין לנו זה, אבל במדע, בידע, אנו יכולים להיות גדולים. ואני יודעת מה הוא מכון ויצמן בעולם. וזה עלה לא מעט כסף, לא רק ליהודים, אלא אפילו לממשלה. אני תושבת שזה כבוד להשתתף במועדון הזה שרק תשע מדינות הגיעו לחברות בו, מועדון לחקר הסרטן, אשר הוא הקללה הרובצת על כל האנושות. אנו, ישראל הקטנטונת, נמצאים במועדון הזה. בעד כבוד צריך גם לשלם בכסף.

וחוץ מזה, לגופו של ענין - זה מוסד שבו חוקרים את חקר הסרטן. מקבלים שם את החוקרים שלנו כי חושבים שאנו במדע או במחקר עומדים על איזה גובה ולכן נוכל להיות לתועלת במועדון הזה.

לפי דעתי, אנו צריכים להעלות שם את האבסורד הזה שארצות הברית, ברית המועצות וישראל משלמות אותו סכום. אנו צריכים להלחם על דירוג, ואז ברור שבתוך החכורה הזאת נהיה האחרונים. ואז, אין זה פוגע בכבודנו, שאנו נשלם את הסכום הקטן ביותר. אבל לצאת משם? קודם כל, הערבים אינם שם עוד ולא נתקבלו לשם. מדינות רבות בעולם לא נתקבלו למועדון הזה. אנו נתקבלנו. אני יודעת שזה חמור, אני יודעת שזה כואב, ונכון הדבר שאין לנו את הכסף הזה, אבל אני לא יכולה להעלות על דעתי איך נודיע שאנו עוזבים. ענין הבחירות - זאת איננה סיבה. כי זה לא ענין עקרוני. זה גם איננו ענין מדיני שלמשלה יש חילוקי דעות האם כן צריכים להשתתף בחקר הסרטן או לא צריכים להשתתף בו. אי-אפשר להשתמש בענין הבחירות ככתור נימוק. זה טוב, לפעמים, אבל לא לענין הזה. הקובע כאן הוא הכסף. אני לא חושבת שבדאי לנו לחסוך את הכסף הזה. לפעמים, יש חסכון שאיננו במקום הנכון, ולפי דעתי זה אחד המקרים.

שר החוץ א. אבן:

אני זוכר את נסיבות ההצטרפות למרכז הזה. בירנבלום והוכמן השתתפו בשיחות ולא היה ספק בלבם שזה מוסד חשוב ביותר.

אם זכינו להיות נמנים על שמונה המדינות העליונות במישור העליון של המדע, יהיה זה משונה אם בגלל סכום כזה נסתלק ממועדון זה. הערבים, אפילו היו רוצים, אינם יכולים לשלול את המוניטין המדעיים שלנו. לא היה פשוט כל כך להצטרף למוסד זה. היו שיקולים פוליטיים. בדקו גם את הכישורים המדעיים שלנו, האם הם מצדיקים כניסתנו לשם. אבל לאחר שהצטרפנו - אני חושב שזאת תהיה נטישת עמדה ללא כל צורך.

השר י. ספיר:

אם אינני טועה, בארץ יש הרבה מאוד מחקרים בשטח זה. זה גם עולה כסף. באיזה מידה אפשר לשלב קצת את המחקר שלנו עם המחקר הבינלאומי הזה על-מנת לחסוך בהוצאות אצלנו, או כדי שזה יהיה בחישוב אותן ההוצאות שאנו משתתפים בהן במרכז הזה?

שר הבריאות י. ברוזילי:

הסוכנות הזאת משתתפת בתקציבים גם לגבי ארצות שאינן חברות בה. הם קיבלו על עצמם לעודד. הם מעודדים יותר ארצות המשתתפות בסוכנות הזאת, לא רק בגלל העובדה שהן משתתפות בסוכנות, אלא מתוך כך שבתוכן ישנם המוסדות החשובים הראויים לתמיכה. יש כסף חוזר, אבל חלק מהכסף החוזר היה אולי מתקבל גם בלי השתתפותנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כפי שאמרתי, החברות במועדון חשובה מאוד, אבל לא הייתי רוצה שאנו נחסוך במחקר עצמאי.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להציע שנמשיך בחברותנו במועדון הזה, אבל נקצץ בתקציב שלנו לסיוע למדינות חוץ, בסכום דומה. אני יודע שאנו מוציאים הרבה כסף דרך משרד הבטחון. על חלק מן ההוצאות האלה אני יודע. ואני גם יודע שאין לנו כסף. בעיקר בדולרים. אם צריכים לבחור איזו שהיא עדיפות - אם אנו משקיעים בנפאל, אוגנדה או אתיופיה - אפשר לקצץ בהשתתפותנו. אני מוכרח להגיד שאני מרגיש סולידריות עם שר האוצר שאנו מוכרחים בדולרים להיות קמענים מאוד בתקופה הזאת. ואני מעדיף שנקצץ בחלק מן הדברים שאנו עושים בארצות חוץ בדולרים,

ובלבד לעשות את הפעולה הזאת. אני יודע מה אנו מוציאים, למשל, על אתיופיה. יש, אולי, מקום להוציא קצת פחות. אנו משקיעים הרבה כסף בארצות רבות, ואולי בעת מצוקה כספית כזאת, אנו יכולים להוציא למטרות אלה קצת פחות.

שר הסעד י. בורג:

הצעתו של שר הבטחון אינה נראית לי כלל. אנו לא יושבים כאן בתור ועדה תקציבית ואנו מוכרחים כאן להעביר סעיף של 150,000 דולר מסעיף אחד לסעיף שני.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה לא יזיק אם קצת נתעמק בזה.

שר הסעד י. בורג:

אולם אם בסיוע החוץ יש מקום לקצץ ואפשר לקצץ, צריכים לעשות את הקיצוץ הזה. או כולנו מועמדים או לסרטן, או לתאונת דרכים, או להתקפת לב, אבל זה איננו שיקול. אני לא חושב שאנו יכולים, בגלל המעמד המדעי שלנו, להקטין פתאום את סיוע החוץ שלנו בסכום אשר במדינות קטנות הוא סכום גדול. אני מציע שאנו לא נדון על ההצעה הזאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא הוצע שנפסיק את העבודה. מה שהוצע - ששרד הבטחון ומשרד החוץ, אשר בידיהם הסיוע הזה, ונדמה לי גם משרד החקלאות, ידאגו לכך - בעזרת האוצר - שיעשו קיצוצים מתאימים, לא במקום אחד, ויחפשו את הדרכים לגייס את הכסף הזה. לבי עם העזרה למדינות חוץ, ולו היתה לנו האפשרות, הרי גם בגלל מצבנו המדיני בעולם היינו צריכים להגדיל את התמיכה. אנו עובדים בהרבה

מאוד מדינות. הם יבדקו את הדברים, אולי לא ימצאו את כל הכסף, אבל בוודאי ימצאו חלק גדול של הכסף הזה, ואז נשאר במקום.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אבל אנו מקבלים את ההנחה שלך שמוכרחים להקטין את הסכום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא אמרתי שאנו מוכרחים להוריד את הסכום שלנו. אני לא יכולה להגיד דברים שאינני בעלת-בית עליהם. בתוך המעדון הזה אנו צריכים להלחם על דרוג מתקבל על הדעת.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

כמעט התרגלתי לזה שכאשר אני מתנגד להוצאה - מצביעים נגדי. עוד לא היה מקרה שהצביעו אתי. לכן, מה שתחליטו - תחליטו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם עם התיקון הזה החשוב?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מקבל את התיקון.

שר הבריאות י. ברזילי :

בענין הדרוג - נדברנו כבר עם אוסטרליה והולנד.

מחליטם :

- א. לאשר את המשך חברותה של ישראל בסוכנות הבינלאומית לחקר הסרטן.
- ב. נציגי ישראל בסוכנות הבינלאומית לחקר הסרטן יבדקו אפשרות לקבוע את דמי החברות בסוכנות בהתאם ליכולתן של המדינות החברות.
- ג. נציגים של משרדי הבטחון, החוץ והחקלאות, יבדקו את סעיפי תקציב סיוע החוץ לארצות המתפתחות במגמה לממן את דמי החברות בסוכנות הבינלאומית לחקר הסרטן על ידי קיצוצים בסיוע זה.

55. ערעור על החלטת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים בענין תכנון ופיתוח שטח בדרום ירושלים

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון :

ביום 29 בספטמבר 1969, החליטה ועדת השרים העליונה לענין ירושלים, לפי בקשת ראש עיריית ירושלים ומנהל מקרקעי ישראל, ולאחר ששמענו את הצדדים המשפטיים של הבעיה מפי היועץ המשפטי לממשלה - על הפקעת שטח קרקע לפיתוח ירושלים, המשתרע על פני כ-3,400 דונם, בדרומה של העיר. השטח כולו מצוי בתחום השיפוט המוניציפלי של העירייה, ולכן גם בתחום השיפוט הישראלי.

בעקבות החלטה זו, יוטל על מינהל מקרקעי ישראל ועל העירייה - ואני מוסיף בעל-פה דבר שמוכן בעצמו - בתיאום עם משרד הפנים, כמקובל, לגשת מיד לתכנון השטח כחלק בלתי נפרד מירושלים. כמו כן, סיכמה הוועדה שהעירייה היא אשר תהיה המפקיעה ולא הממשלה במישרין, והיא תעשה זאת, כמובן, לפי מה שמקובל באופן חוקי. שד האוצר יסמיך את העירייה לבצע את ההפקעה, אבל ההפקעה עצמה תעשה על ידי העירייה כדי לתת למעשה יותר אופי של הפקעה עירונית לטובת צרכי הכלל ולא כאילו זוהי הפקעה מדינית על ידי הממשלה.

כמו כן, נקבע שהעיתוי להפקעה ייעשה בהתייעצות בין ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה, שד האוצר ושד החוץ. תאריך ההפקעה שהתקבל על דעת הוועדה - סביבות ינואר.

הקרקע הזאת איננה קרקע חקלאית, פרט לאיים קטנים. היא כולה קרקע סלעית שמטבעה מיועדת לפיתוח עירוני ולא להתיישבות חקלאית. רוב הקרקע היא בבעלות של ערבים ירדניים, בעלי אזרחות ירדנית, אשר חלקם בעבר הירדן המזרחי וחלקם יושבים בירושלים, כך שלמעשה הבעלות היא בידי אזרחים ישראלים, חלקם יהודים וחלקם ערבים.

עליכם לדעת שהשטח הזה מורכב מכמה מרכיבים. חלקו היה בתחום השיפוט הישראלי עוד לפני מלחמת ששת הימים. חלקו היה שטח הפקר שהיה בפיקוח שלנו. הוא הדין לגבי הצד השני. חלקו היה בתחום השיפוט הירדני וחלקו היה שטח הפקר שהיה בפיקוח ירדני. כמובן, שבעלי הקרקע, אלה שהם בהישג יד, יוכלו לקבל פיצויים על הקרקע הזאת, כפי שיקבע זאת השטאי הממשלתי. בדיוק, כמו שעשינו בהפקעת השטחים של רמות אשכול בצפונה של ירושלים, בלי הפקעת השטח הזה, ירושלים מוצאת עצמה נחנקת בהתפשטות, ביחוד שיש לנו ענין להקיף את העיר העתיקה ואת השכונות הערביות האחרות במזרח ירושלים, בשכונות עבריות. וזה מקום חשוב מאוד.

אלה הן החלטות הוועדה, אלא שהיתה הסתייגות של שר השיכון והשארות אופציה להסתייגות לנציג שר החוץ, ואני מבין שהיא חדלה להיות אופציה.

שר החוץ א. אבן:

לא באתי לערער על עצם ההחלטה, כי לא ידעתי את מהותה. הוברק לי כי יש תכנית להפקיע שטח מסויים, על מנת שההפקעה תבוצע בחודש ינואר, וביקשתי שלרגל אפשרויות מדיניות, תקיים הוועדה את דיוניה והכרעתה בנוכחותי. זאת היתה המגמה היחידה של ערעורי. אין לי השגות על עצם ההצעה, אבל יש לי כמה מחשבות על שיטות ההסברה וההנמקה, אבל על כך נוכל אולי לדון בוועדה לעניני ירושלים, אשר תתכנס בוודאי לפני שיפורסם דבר ההפקעה הזאת, כלומר, לפני שהביצוע יהיה.

סגן ראש הממשלה וחדש לקליטת העליה י. אלון:

לא יפורסם שום דבר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הדיון עכשיו הוא לגופו של ענין - הפקעה או לא הפקעה. אני קוראת בהחלטה כי העיתוי של ההפקעה, כלומר, עצם האקט של ההפקעה, יקבע בהתייעצות בין ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה, שר האוצר ושר החוץ. זאת אומרת, איננו מדברים עכשיו על העיתוי, כי אם על העקרון - להפקיע או לא להפקיע.

סגן ראש הממשלה וחדש לקליטת העליה י. אלון:

אין המדובר על הפקעת שטחי כנסיה, הוואקף או קרקעות האו"ם, כי יש שם כמה מובלעות קטנות כאלה. עליהן לא תחול ההפקעה, אם כי מובלעות אלה כלולות בתכנון אבל אינן כלולות בהפקעה.

שר הבריאות י. ברזילי:

את האיגפורמציה שאבתי משד השיכון. הוא טוען שלשנתיים הקרובות יש די מקום לבניה בירושלים המזרחית. מצד שני - אין כל מניעה לגשת מיד לתכנון השטח עליו מדברים. התכנון הזה צריך להמשיך כשנה. אם התכנון צריך להמשיך כשנה, מדוע צריכים לדבר על ענין ההפקעה כעל דבר אקטואלי?

מדובר על העיתוי, אולם בכל זאת נאמר כאן שהעיתוי הוא בינואר. זאת אומרת, שמדובר על תחום של בערך חצי שנה, בו בזמן שאנו עמוסים בעיות מדיניות סביב ירושלים. נחכה. כעבור שנה או שנתיים, נראה מה יהיה המצב אז. את תכנית השיכון והבניה בירושלים אנו יכולים לבצע גם בלי השטח הזה. את התכנון לשנה אפשר לעשות גם בלי הדבר המוצע. מדוע נחוצה החלטה על הפקעה, אשר היא, כשלעצמה, אקט - ואחרי עוד אומר שזה לא יתפרסם. אבל אין זה כך. ומלבד זה, אתה גם מודיע שאתה מתכוון לכך שבעבור שלושה חודשים הענין יבוצע. כלומר, שאנו מחליטים בעצם על הפקעה לאלתר, אלא שהעיתוי הוא שבוע זה או שבוע אחר. לי נדמה, שאת ענין קבלת ההחלטה על ההפקעה וההפקעה עצמה ניתן לדחות להקופה ממושכת מבלי לפגוע בעצם צורכי הבניה וצורכי התכנון, גם לגבי השטח המיועד להפקעה.

מר ט. קולק:

התכנון עצמו צריך לעלות בערך 750 אלף לירות. הוא צריך להעשות על ידי מיפוי ודברים אחרים נוספים ולא כראי לצאת לשטח ולהוציא סכום כה גדול כאשר איננו יודעים לבטח שאכן מפקיעים את השטח הזה.

לפני מספר חודשים, אחד הערכים הגרים בירושלים, בבית-צפאפא הגיש בג"צ. כתוצאה מהבג"צ ומפעולות אחרות מסביב לבג"צ, וכתוצאה מההתענינות שנוצר, כמו קבוצות יהודיות מסביב לענין הזה. הגיעו כבר לכך שעבור דונם קרקע באיזור ההוא מציעים 60 ו-80 אלף לירות. במקרה אחד הגיעו אף ל-100 אלף לירות לדונם, למרות זאת שלפי הערכתנו, ערך דונם קרקע באיזור הזה הוא בין 6,000 ל-12,000 ל"י. לו היום היינו מפקיעים את הקרקע, היינו משלמים 12,000 ל"י ואולי אפילו 15,000 ל"י לדונם. אם נפקיע את השטח לאחר שהיו שם כמה עיסקות - והן נעשות היום בפועל - ברור שגם בבית המשפט, כאשר הענין יגיע לדיון בפניו, ישפטו לפי המחיר הגבוה של העיסקות, לפי הערכות השנאי, ולא את הערך הריאלי של הקרקעות היום. ההבדל עבור הממשלה יכול להתבטא במשך שנים, לא בבת אחת, בסכום הקרוב למאה מיליון לירות, אם מדובר על שטח שאנו מדברים עליו, וזאת ללא כל הצדקה, אלא רק לטובת הספספרים.

כל הנימוקים האלה הביאו את מינהל מקרקעי ישראל ואותנו, אשר אנו מתענינים בעתיד העיר, להציע את ההצעה הזאת בדבר הפקעת השטח ועל ידי להקפיא גם את המחיר של הקרקע באיזור הזה.

בסך הכל, מתכננים כרגע מסביב לעיר - וזה מתחיל משער מנדלבאום עד לרמת אשכול, ומרמת אשכול וסנהדריה עד לנווה-יעקב. זאת אומרת, מתכננים את סביבות העיר בחצי מעגל, וזה כולל את הר הצופים, כולל את קלנדיה. מתכננים דיור ל-8,000 משפחות ו-5,000 סטודנטים. זאת אומרת, קיים תכנון לבערך 38,000 נפש, לפי הערכה של 4 נפשות במשפחה. כל זה כמעט גמור. ובכל המקרים האלה ניגשים להתחלת הבניה עוד לפני החורף הזה. אין זה אומר שנגמור את כל הבניה תוך שנה. 1,750 דירות ברמת אשכול כבר גמורות. עוד 2,000 יחידות דיור, לאורך רחוב שמואל הנביא ועד לשער מנדלבאום, נמצאות בעבודה. לגבי השאר - התכנון גמור ואף אושר על ידי הוועדות. זאת אומרת, שתוך שנתיים נגיע לדרום העיר. התכנון הכללי, הלא מפורט, יקח שנה. אחר כך נצא למכרזים. אם רוצים להיות מוכנים לשלב הזה, צריכים להתחיל לעשות זאת כבר עכשיו. אנו סובלים בגלל קשיים שונים. ולכן, או שצריכים לוותר על כל הענין ונדע שהוא איננו קיים, או שצריכים לקבל החלטה. אנו

מתעסקים בענין הזה קרוב לשלושת רבעי שנה.

שר הסער י. בורג:

שר הפנים ביקש ממני לומר דברו. מאחר ונאמר שאדמות השייכות לכנסיה או אדמה הנמצאת בשליטתו של האו"ם לא תחול לגביהם ההפקעה, הענין נראה קצת פחות חמור.

נשארת רק שאלה של העיתוי. אינני יודע מדוע צריכים להחליט היום על כך. הענין איננו כה חמור.

מאידך, אני אומר זאת בשם שר הפנים ואני מבקש את סגן ראש הממשלה לתת לי תשובה על כך. מונח לפני מכתב בו נאמר שכל התכנון הזה - בלי שאכנס באופן מריטורי לביקורת - נעשה ללא אגף התכנון של משרד הפנים.

מר ט. קולק:

עוד לא נעשה שום דבר.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

מדברים על הצורך בתכנון. שר הפנים הוא חבר הוועדה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עד כמה שהבינו, טרם הגיעו לתכנון. כלומר, עוד אין אף אחד העוסק בתכנון. עכשיו מדברים רק על הפקעה. בוועדה העליונה לענין ירושלים, עד כמה שאני יודעת, נמצא גם משרד הפנים. כאשר נגיע לתכנון - או שתהיינה צרות או שלא תהיינה צרות, אבל הן תהיינה צרות פנימיות.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אני מבקש את הממשלה להחליט בחיוב על ההצעה הזאת כדי למנוע צרות פוליטיות מעצמנו. אם ישנה אפשרות - הייתי מציע לעשות זאת כאקט חד-פעמי על ידי העיריה, כדי להוציא מכאן את האספקטים המדיניים. ואז, יהיו לנו השנים הדרושות לתכנון, לבניה ולפיתוח של ירושלים ולא נצטרך בכל פעם להפקיע חתימת קרקע ובכל הפקעה כזאת יהיו סקנדלים. הסקנדל הוא אותו סקנדל אם הוא מסביב לענין גדול או מסביב לענין קטן. מי שרוצה למנוע מאתנו צרות מדיניות, צריך לקבל את ההצעה הזאת. ההצעה המוצעת כאן היא הצעה טובה מלווה חכמה מדינית.

ברצוני להעיר הערה נוספת בקשר לדברי ראש העיר לגבי מחירי הקרקעות. אני שמח שיושבים כאן נציגי מינהל מקרקעי ישראלי ושר המשפטים, הממונה על השמאי הממשלתי, והוא בוודאי יטה אוזן למה שאני אומר עכשיו. נאמר כאן כי אנו רוצים למנוע ספקולציה, שבמקום 12 אלף לירות לדונם, ישלמו 80 או 100 אלף לירות לדונם. אחרי שתעשה ההפקעה, אני רואה מפעלים שונים ורבים שיקומו שם, כמו תעשיית תיירות, בתי מלון וכד'. אני רוצה שבאיזה מקום יהיה סייג שהשמאי הממשלתי לא יכול להיות הספקולנט הגדול ביותר. אחרי שאנו ניישם את השמחים האלה...

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם יש כאן מישהו שהוא כל כך חמים וחושב שזאת הפעם האחרונה שנדון על הענין הזה? אם צריכים אחר כך לשלם בשטח הזה מה שמשלמים כיום במערכה של ירושלים, זה הורס את האפשרות של הקמת מפעלים.

השר מ. בגין:

השר קול שיכנע אותי להצביע בעד ההצעה.

השר י. ספיר:

דרך אגב, ברזילי, רק לפני ימים אחדים, בוויכוח על ענין הנחלאות, בחרך בנטוב טען שעריכים לגמור הכל מהר כי אחרת תהיה ספקולציה, וזה היה מכוון לבתים פנויים, מוגנים, לפי חוק הגנת הדייר, שאי אפשר לעשות בהם ספקולציה. זאת הערתי, דרך אגב.

שאלתי היא כזאת. בדרך כלל, העיריה מפקיעה שטחים למטרות מסויימות, כולל גם מטרות של דיור או משהו דומה לזה. בהרבה מקרים קורה שהעיריה מפקיעה שטח, עושה פרצלציה או רהפרצלציה ולבעלים נותנת את האפשרות לקבל את התמורה או לפי השומה של יום ההפקעה, או לקבל באיזה מקום אחר שטח אדמה, לפי המחיר, לאחר הפיתוח ולאחר כל ההשקעות שהיו באותו שטח. זאת אומרת, אדם יכול לתת עשרה דונם ולקבל תמורתם אחר כך דונם וחצי. מבחינות רבות, דווקא במקום הרגיש הזה, כאשר השטח הוא גם של יהודים וגם של ערבים, הייתי משאיר לשיקול דעת - וזה אינו מחייב היום קבלת החלטה - גם את האפשרות הזאת, אשר היא במסגרת ההחלטות של הפקעות לשם פיתוח על ידי רשויות מוניציפליות.

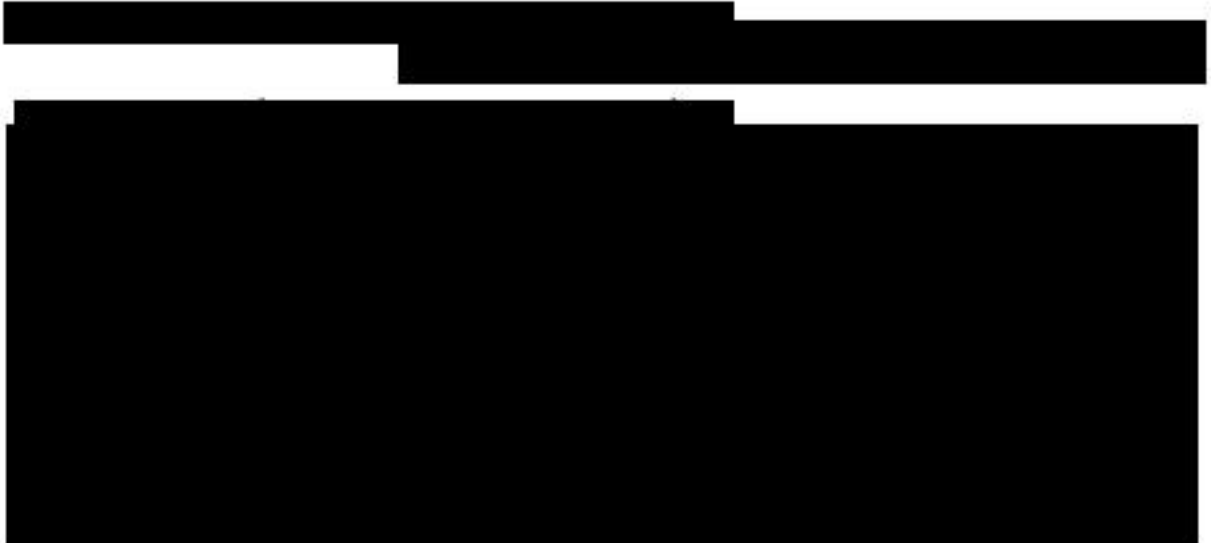
מר י. לוי:

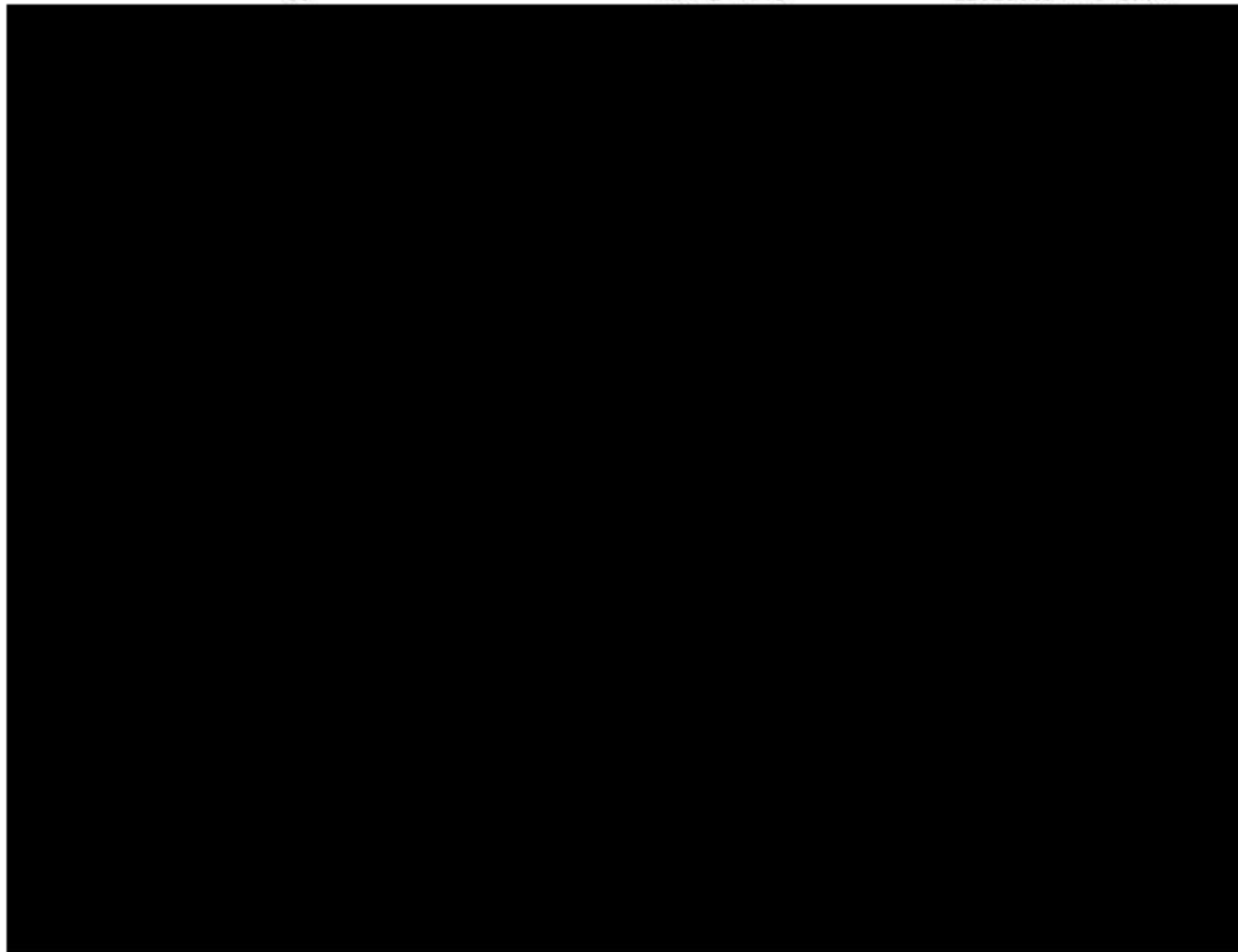
בזמן שאנו דנים בנושא זה, במקום אחר בירושלים מבצעים את הנושא הזה מבלי רשות. מתנהל משא ומתן למכירה וקניה בין ערבים לבין יהודים על חלקים משטחים האלה. הדבר הזה נעשה מבלי לחכות להחלטה, מה שלא תהיה ההחלטה. לכן, הבעיה העיקרית היא - מדוע אנו רוצים היום שדבר זה ייעשה? וכשאני

אומר "היום", זה יכול להיות בעוד חודש, כאשר הממשלה תחליט שזה הזמן הנוח ביותר להחליט על כך - משום שאנו מדברים על הצלת כסף יהודי מכל המקורות שכסף זה בא מהם, בין סכום של 70 מיליון לירות שיכול לעלות לנו כל הענין הזה לבין סכום של 450 מיליון לירות, אם ניתן לאותם אנשים הפועלים בשטח הזה לבצע את הענין הזה. לכן, הדרך היחידה להציל את הכסף היהודי היא על ידי הפקעה. מתי? זה כבר תלוי בעיתוי הנוח ביותר לממשלה.

לגבי התכנון - אני רוצה לומר שבענין תכנון ירושלים וגם בביצוע תוכניות, אנו מקיימים פאנלים של כל המוסדות, כולל משרד הפנים. ואנו לא עושים שום דבר בעיר הזאת בלי העיריה, בלי משרד הפנים, בלי משרד השיכון, כולל מינהל מקרקעי ישראל.

שר הבטחון מ. דיין:

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

לגבי העיתוי - ההחלטה העקרונית אין לה עדיין מעמעות משפטית כל שהיא. כל זמן שלא תתפרסם ההודעה הראשונה על ידי שר האוצר, כאילו לא קרה מאומה. מה שמוצע כאן הוא, ששר האוצר, אשר בידיו סמכות להפקיע אדמה לפי חוק מינהל מקרקעי ישראל, סעיף 43, יאצול סמכויותיו לעיריה. ודבר זה אפשרי על פי החוק. כאשר דבר זה ייעשה, היינו, כאשר העיריה מקבלת מידי שר האוצר את הסמכויות, היא פועלת לפי אותן סמכויות שהחוק מקנה לשר האוצר.

יש תנאי אחד מאוד מוגדר אשר עלול לענות להערות שהושמעו על ידי חשדים ספיר ודיין. נקבע בחוק שכאשר ההפקעה מועברת לעיריה, חייב להערך הסכם בין שר האוצר לבין הגוף המפקיע - העיריה במקרה זה - אשר בו יפורטו תנאי ההפקעה. בהסדר כזה אפשר להבטיח, כפי שעשינו זאת במקומות אחרים, שאם אדם גר במקום ויש לו אדמה במקום, והוא רוצה להשתלב בחכנית, מה יהיו התנאים שעל פיהם הוא יוכל להפוך לחלק מהחכנית הזאת בצורתה. הוא איננו יכול לסטות מהחכנית. זאת נקודה עקרונית ואפשר להסכים עליה כאשר יוכאו הפרטים וכאשר התיאור יהיה במלוא פירוטו. רק אז ניתן יהיה לקבוע מה יהיו הכללים אשר ייקבעו בתוך ההסכם הזה. החוק מאפשר עריכת הסכם בין שר האוצר לבין העיריה. לגבי השאלה, למה יתייחס ההסכם - זה תלוי בצדדים. אפשר להתייחס לאלה שנמצאים במקום, אפשר להתייחס לאלה שהם בעלים במקום. אני לא מציע להכנס לפרטים. אני רק רציתי להצביע על כך שפרט

זה הוא בר-ביצוע.

חש"ל י. ספיר:

ההסמכה של שד האוצר לראש העיריה יכולה להתפרסם באותו יום שאנו מחליטים על כך. לדוגמא, אם נעשה זאת היום.

היועץ המשפטי לממשלה מ. שמגר:

לגבי מחיר האדמות - כמובן שהערכה של חש"א הממשלתי איננה החלטית וסופית. מי שחולק על ההערכה הזאת יכול לפנות לבית המשפט. הוא מקבל את המחיר של השוק. אם הוא יכול להוכיח שבעד השטח הזה שילמו מחיר גבוה יותר, זאת תהיה ראייה חשובה שעל פיה בית המשפט יקבע מה הוא ערך הקרקע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבינה שאין מתנגדים להצעה. בענין העתוי - ננהג כפי שהוחלט בוועדה העליונה לעניני ירושלים.

הנקודה השלישית - שני שרים דברו עליה ואני מצטרפת לדעתם. שבמידת האפשר - והדבר נתון לדיון ולבדיקה - לאפשר לבעל שטח שירצה אימשהו להשתלב בתוך הפיתוח הזה לעשות זאת. זה לא צריך להתקבל לגופו של ענין. וגם בעולם זה לא צריך להתקבל כך, אלא לקחנו שטח לצורכי פיתוח, וזה מקובל בכל המדינות הנאורות. זאת אומרת, שצריכה להיות השלמה עם כך שיהיו בשטח גם ערבים.

מר י. לוי:

אמרת בתחילה שזה צריך להבדק. אני מסכים שענין

זה טעון בדיקה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אמרתי שלא תמיד הכלל המחייב הוא להשאיר את הערבים שם. אמרתי, מתי, אך ובאילו תנאים - דברים אלה צריכים להבדק. העקרון הוא - לא בלי ערבים. העקרון הוא גם ערבים. את הפרטים באיזה תנאים, באיזה מקומות, באיזו מידה וכד', יש לבדוק.

שר התיירות ושר הפיתוח מ. קול:

אחרי שיופקע השטח, אני רוצה שיהיה ברור שישימו מגבלות בנוגע למפעלים. ואם אנו רוצים למנוע ספקולציה מפרטים - שהמדינה לא תיהפך לספקולנט. אני רוצה שזה יובטח באיזה מקום. אני מבקש לקבל על כך החלטה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הצנזורה אינה יכול לפסול ידיעה כזאת אם היא תגיע אליה. העתונים אינם מחוייבים להביא את הידיעה הזאת לצנזורה. אנו יכולים לסכל את כל התכנית הזאת אם מישחו יצא מכאן ולא יספר זאת לעתונאים, אלא יספר זאת לחבריו במשרדו. אני מבקשת להתייחס לכל הדברים שנאמרו כאן, עד שזה יפורסם ברשומות, כאילו שלא נאמרו כלל. היות ואני מניחה שיעברו חודשים אחדים עד שהענין יתפרסם ברשומות, למען ה', אני מבקשת שהסוד "האיום ונורא" הזה יהיה כמוס בלבו של כל שר.

השר י. ספיר:

תוך התקופה הזאת, שום גוף איננו מוסמך להתחיל לטפל באיזה צורה שהיא בתכנון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוועדה העליונה לענין ירושלים, כפי שהחליטה בהתייעצות עם כל הגורמים הנוגעים בדבר, תחליט על העיתוי. הייתי מייצגת לא לדחות את הענין הזה לחודשים רבים, כי אני מבינה שזה מאמץ שהוא למעלה מכוחותינו להחזיק איזה דבר בסוד.

לגבי התכנון, אינני יכולה להגיד: תכנון - לא. אבל אם אני צריכה לשקול, הייתי אומרת שכל מי שמתכנן ישאל את עצמו את השאלה: לדחות את התכנון לחודש או חודשיים או לסכן את הענין על ידי הבאתו לידיעת אחרים - ישפוט הוא ויקבל על עצמו את האחריות. כי במידה שמתווסף עוד אחד ועוד אחד, הענין פרוץ.

סגן ראש הממשלה ווהשר לקליטת העליה י. אלון:

כדי להקל על הבעיה הזאת, אנו צריכים לתת הנחיה לממונים על הביצוע. הכוונה לשר האוצר, לראש העיריה ולמינהל מקרקעי ישראל. וההחלטה - להפקיע זאת מיד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אינני יכולה להחליט על כך כאן. תחליטו על כך בוועדה. תבואו בעצה ובדברים עם כל הגורמים, ותחליטו. אבל אין להתחיל בתכנון, אחרת זה מיד יהיה נפוץ בקרב הציבור.

מ ת ל י ט י ם :

לתקן את החלטה מס' 1 של ועדת השרים העליונה לענין ירושלים, מיום י"ז בתשרי תש"ל (29.9.69) כדלקמן:

להפקיע שטח המשתרע על כ-3,400 דונם בדרום ירושלים, הנמצא בתחום השיפוט של העיריה, ולהטיל על מינהל מקרקעי ישראל והעיריה, בתיאום עם משרד הפנים, לתכנן את השטח.

ביצוע ההפקעה ייעשה על ידי העיריה.

עיתוי התחלת תכנון השטח וההפקעה ייקבעו בהתייעצות בין ראש הממשלה, סגן ראש הממשלה, שר האוצר ושר החוץ.

56. מסירת ידיעות שהגיעו לעובד ציבור בתוקף תפקידו - המשך הדיון

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין זה ענין בטחוני, אבל מנסיון אנו יודעים כבר שאין לנו תקנון מה מותר לפרסם לעובד בכיר שעזב את משרתו או אפילו לשר שעזב את הממשלה, או הנמצא בממשלה. אין לנו תקנון כזה, וכל אחד נוהג, כונה-פידה, לפי דעתו. ביקשתי את שר המשפטים לתת את דעתו לבעיה זאת. יש לו הצעה. אני מקווה שהצעתו תתקבל ללא כל ויכוח.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

עיבוד תקנון כזה צריך גם לגזור זמן וגם דורש מחקר. איננו רוצים להיות יוצאי דופן לגבי מדינות אחרות, אם כי אצלנו ישנן שאלות בטחוניות או כעין בטחוניות, אשר אינן קיימות במדינות אחרות. אבל, בכל ארצות התרכות קיימת הגבלה של זמן וגם הגבלה של הגוף המוסמך לתת רשיון לפרסום. התחלנו ללמוד את העסק הזה במספר ארצות. זה בוודאי יקח זמן. לא טוב להשאיר את הדברים פתוחים עד שנעבד תקנון שלם ומלא בנדרון זה.

המצב המשפטי הוא כזה שעל פי החוק אסור פרסום ללא רשות, אבל לא נקבע מי נותן את הרשות. אשר על כן, הצעתי החלטה אשר אומרת:

"א. להטיל על שר המשפטים להביא לאישור הממשלה הצעת תקנון אשר יקבע מי הרשויות המוסמכות להתיר לעובד ציבור למסור בין בספר או מאמר המתפרסם על ידו, ובין בדרך אחרת, ידיעה שהגיעה לעובד הציבור בתוקף תפקידו.

ב. עד לאישור התקנון, יהיה פרסום של ידיעה כאמור, לרבות ידיעה בספר או במאמר:

(1) טעון אישור ראש הממשלה, אם מי שמבקש לפרסמה הוא שר או סגן שר או מי שניהן בתפקידו כאמור.

(2) טעון אישור השר הנוגע בדבר - אם מי שמבקש לפרסמה הוא עובד מדינה, או מי שהיה עובד כאמור.

ג. הצורך בקבלת אישור, כאמור בסעיף קטן (ב), לא יחול על ידיעות אלה:

(1) ידיעה שכבר פורסמה לרבים על פי סמכות כדין, או הועמדה לעיון הרבים על פי סמכות כדין.

(2) ידיעה שפורסמה לאחר חלוף חמש שנים מעת שאדם חדל להיות עובד ציבור אך זאת בתנאי שהידיעה לא נגעה לכטחון המדינה או ליחסי החוץ שלה ושכמסירת הידיעה לא היה משום פגיעה באינטרס ציבורי או בזכותו של הפרט.

ד. החלטה זו חלה, כאמור, גם על פרסום ידיעות על ידי מי שהיו עובדי ציבור, ולא רק אלה המכהנים בתפקידם כיום."

זאת ההצעה. כפי שאמרתי, היא מטילה עול גדול גם על השדים וגם על ראש המשלה, שהם צריכים לתת רשיונות אלה. בלי שום ספק, נצטרך לעבד איזה חקנון. יש חקדימים בנדון זה. ברוב המקרים, אין שום צורך בשום רשיון. אבל במקרים שיש צורך, אפשר להרכיב ועדות, בעיקר ועדות של פקידים אשר יצאו לפנסיה. אפשר למצוא דרכים כיצד לא להעסיק בענין הזה את ראש המשלה והשדים. כפי שאמרתי, הדבר טעון זמן וטעון לימוד. אני מציע לקבל את ההצעות שהצעתי.

חשד מ. בג"ן:

אני חושב שההצעות שהובאו בפנינו חשובות ורצויות. יש בהן תוכן רב. אבל דווקא משום כך, היות ושמענו על ההצעות האלה רק עכשיו ולא הספקתי לקיים מראה עיניים ראוי לשמו, אבקש שתינתן לנו האפשרות לשיקול נוסף ונחליט על כך בשבוע הבא.

ראש המשלה ג. מאיר:

אני מבקשת שהשדים ילמדו את החומר הזה. הגעתי לכך לא מתוך מחשבה סתם, אלא מפני שאני יודעת שהוא, שר המשפטים בעיקר, עוסק בכתובת ספר שמעט הלך כבר לדפוס, ומתברר שזה איננו פשוט.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להציע תוספת ואולי אף להחלטה - שייקבע תחום זמן, כפי שיציע שר המשפטים, עד להבאת התקנון. מנסיוני המר בממשלה הזאת אני יודע שלפעמים סעיף בסדר היום מונח תקופת של 6-7 חודשים ובכלל אין דנים בו.

בפיסקה (ב) נאמר "עד לאישור התקנון, יהיה פרסום של ידיעה כאמור...", ואחר כך יש פירוט. שר המשפטים יכול לעבד תקנון במשך שנים. מה הוא התקנון - על כך לא נחליט כאן, אלא נחליט על הענין עצמו. זה לא כל כך מוצלח. בתקנון אפשר להתווכח על סעיף זה או אחר, אבל כאן שר המשפטים רוצה לסגור איזה ברו עד לפרסום התקנון. אני רוצה לדעת איזה ברו סוגרים עד לפרסום התקנון, משום שעיבוד התקנון יכול לקחת הרבה זמן.

הייתי מציע כי בענין זה, מכל מקום, ייקבע פרק זמן של 3-4 חודשים. אפשר לחיות במצב ארעי, אבל יש לחת הגבלת זמן לעיבוד התקנון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בינתיים, עד לקבלת ההחלטה, שר המשפטים יחשוב כמה זמן נחוץ לו לעיבוד התקנון.

(המשך הדיון נדחה).

השיבה ננעלת